

art il·letres

Núm. 30
Castellar del Vallès
Gener, 2000

1999 L'any en estampes

Gasoil o Nitroglicerina?

Incredulitat. Una reacció que sempre precedeix l'acceptació de les grans idees. Els moments que marquen un abans i un després.

La mateixa incredulitat que ha despertat el nou Golf en els més escèptics.

Avui, molts d'ells ja són al volant del Golf, creient i sentint com no ho han fet mai.

Però sempre n'hi haurà que seguiran dubtant. Sobretot el dia que descobreixin que el cotxe que els acaba d'avançar és el nou Golf TDI.

Acceptaran que recorri quasi 1.400 km sense repostar. Acceptaran que la seva tecnologia punta hagi aconseguit el mínim consum amb

tota la potència dels seus 110 CV. Però no els abandonarà mai una nova sospita: ¿no funcionarà pas amb nitroglicerina? Incrèduls.

Golf TDI 110 CV, equipat de sèrie amb: aire condicionat, 4 airbags, ABS, direcció assistida, tancament centralitzat, aixecavidres elèctric, seients davanter esportius amb sistema Easy-Entry, carrosseria galvanitzada, fars antiboira, llandes d'aleació, etc... **Opcional:** netejaparabrises amb sensor de pluja, sistema de navegació...

Golf TDI

Sarsa Vallès, S.A.

Avda. Santa Eulàlia, 53 - Pol. Ind. Segle XX - Tel. 93 731 88 28 - 08223 Terrassa
Ctra. de Sabadell a Castellar, Km 6,4 - Tel. 93 714 44 40 - 08211 Castellar del Vallès

1999: L'ANY EN ESTAMPES

25a Cavalcada de Reis

La Cavalcada de Reis que va tenir lloc el 5 de gener va ser la vint-i-cinquena organitzada ininterrompudament pel Grup Il·lusió. Els primers anys que se'n van organitzar va ser cap als anys 50, època difícil i de privacions. Ara el Grup Il·lusió organitza unes cavalcades cada vegada

amb més mitjans i participació humana, tot i que en aquests vint-i-cinc anys hi ha hagut els habituals alts i baixos. Tanmateix, el desig de portar il·lusió als infants de Castellà s'ha mantingut ben ferm en tots aquests anys.

(Foto: J. Graells)

GENER 1999

ARTILLETRES - Núm. 30 - Any XIV - GENE del 2000
Direcció i coordinació: Josep Ramon Recordà
Edita: Artilletres - Av. J. M. Valls, 35 - 08211 Castellà
Fotocomposició i impressió: Castellàgraf, S.L.

Dipòsit legal: B. 14.427-1986
Foto portada (1997): Jordi Serra
Preu d'aquest exemplar: 1.000 ptes.
Preu de subscripció any 2000: 2.000 ptes.

Rua de Carnaval

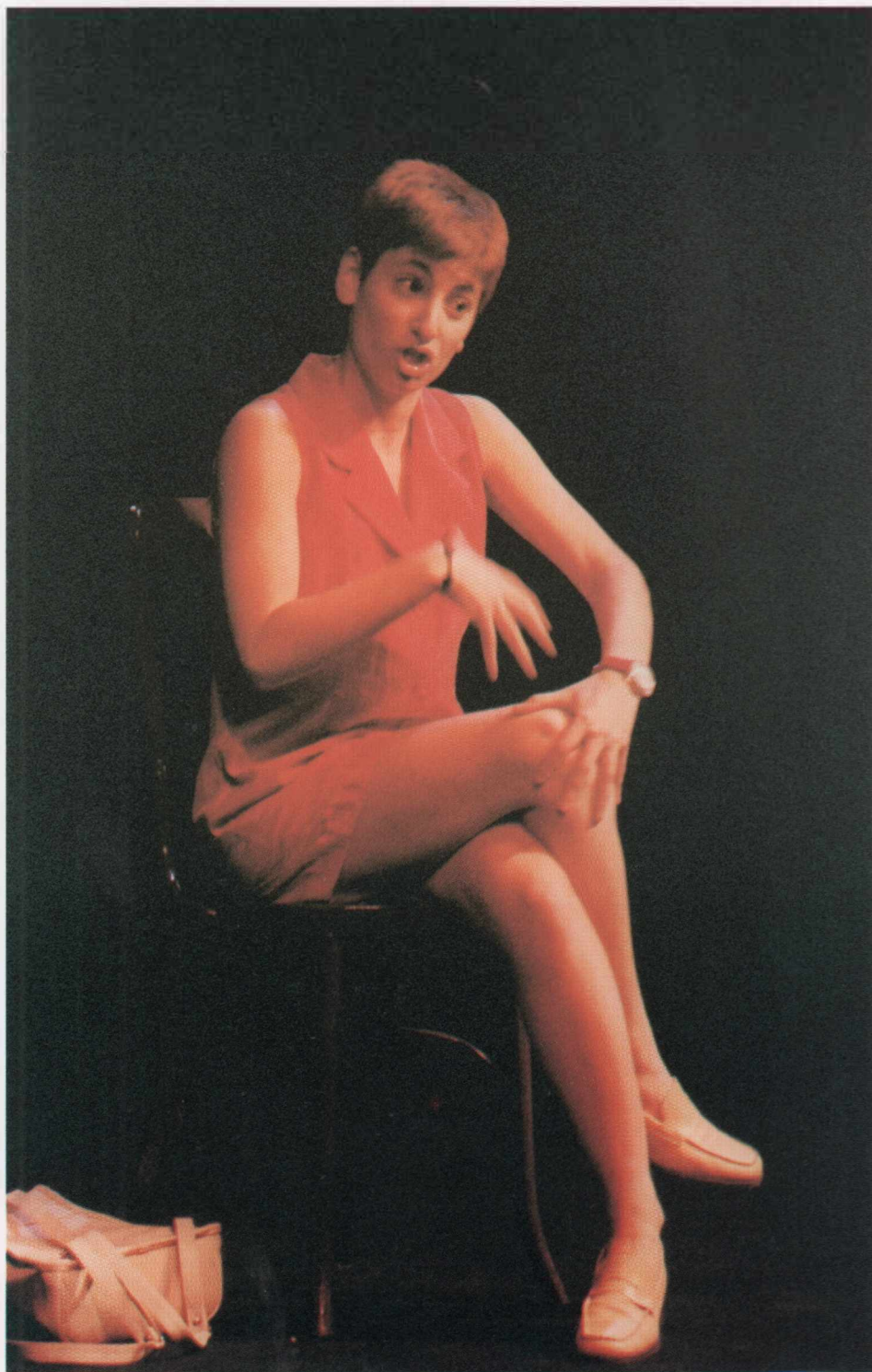
La Rua de Carnaval '99 es va iniciar a la plaça de Catalunya el dissabte 13 de febrer a dos quarts de sis de la tarda. Als jardins de l'Ajuntament es va llegir el pregó de Carnestoltes, que aquest any tenia com a tema principal les properes eleccions municipals, i a la mitja part del ball de disfresses realitzat a la Nau —a càrrec de l'Orquestra Xarxa— es van atorgar els premis a la millor carrossa, que va correspondre al grup "Societat de consum", i a la millor comparsa, la titulada "La inauguració del Tren Bonavista".

Els organitzadors consideren que en aquesta edició del Carnestoltes hi van participar uns 2.500 castellarencs.

(Foto: J. Graells)

FEBRER 1999

Maria Hernández en una escena de l'obra

L'univers perdut

D'entre els nombrosos espectacles que l'Esbart Teatral de Castellar va dur a terme durant l'any 1999, un dels més destacats va ser *L'univers perdut*, d'Enric Rufas.

L'obra constava de nou escenes que retrataven amb ironia imatges de la nostra vida quotidiana, de manera que poc o molt tots ens hi podíem sentir plenament reflectits: la mestra a qui ningú no escolta, el qui vol cardar i no se li aixeca, el jove tímid i aturat que es confessa davant d'una càmera de vídeo, la dona que se sent objecte, el qui va a un bar per lligar i no pot... escenes de parella ben habituals tractades amb un humor corrosiu.

Cal destacar d'aquesta obra el notable treball interpretatiu dels catorze intèrprets i la sòlida direcció de l'espectacle a càrrec d'Alfonso Fernández.

(Foto: J. Graells)

1999: ANY D'INAUGURACIONS

*El conseller Comas
i l'alcalde Corominas
en la inauguració del Centre de Dia*

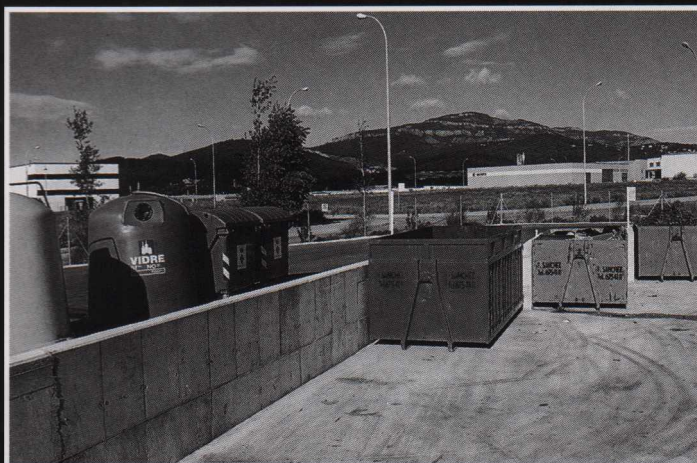
1999 va ser un any amb dues conteses electorals prou importants: les eleccions municipals (13 de juny) i les del Parlament de Catalunya (17 d'octubre). Per aquesta raó es van succeir al llarg de l'any les inauguracions d'una sèrie d'equipaments molt importants per a Castellar, les gestions dels quals feia mesos que ja s'havien iniciat.

Per ordre cronològic, podem destacar la inauguració de l'ampliació de la Residència Assistida d'Avis i del Centre de Dia (7 de març), Cal Botafoc, seu del DPEIO, i la Deixalleria del Pla de la Bruguera (27 de març), la plaça d'Europa i el parc de Colobrers (17 d'abril), les pistes municipals d'atletisme (8 de maig), la rotonda de la carretera de Sentmenat amb l'escultura 'Dona acollidora', obra de Maria del Mar Hernández (15 de maig) i el nou Centre d'Assistència Primària (ambulatori) (18 de setembre), que va comptar amb la presència del president de la Generalitat Jordi Pujol

(Fotos: J. Graells i J. R. Recordà)

*Cal Botafoc acull
el Departament
de Promoció
Econòmica i
Ocupació*

*La deixalleria del Pla
de la Bruguera*

Les Pistes Municipals d'Atletisme

Parc de Colobriers

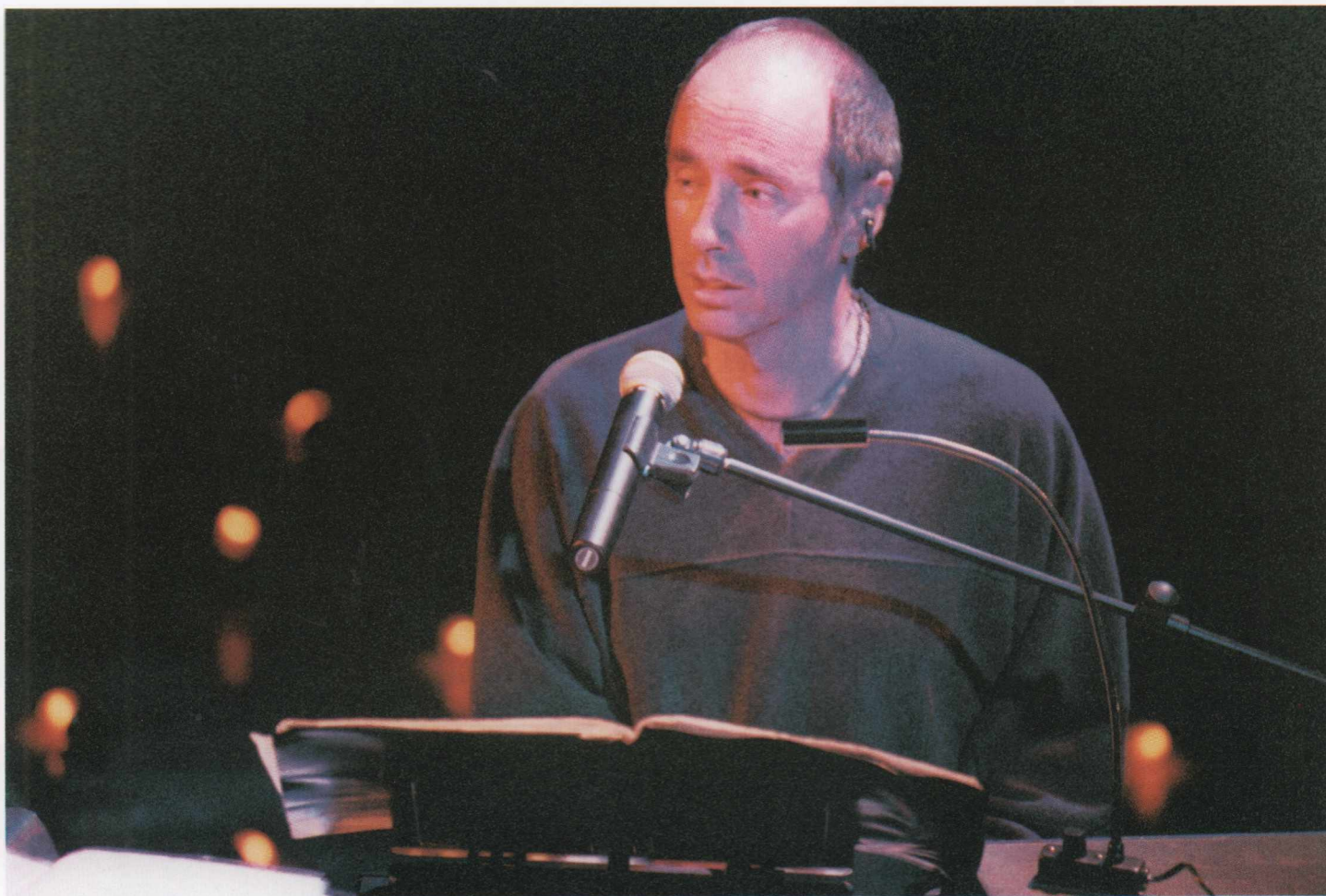
Plaça d'Europa

*«La dona acollidora», escultura
de M. del Mar Hernández*

Inauguració del nou CAP (ambulatori)

Lluís Llach nu

A B R I L 1999

Per tercera vegada d'ençà de la inauguració de l'Auditori, Lluís Llach va actuar a Castellar el 17 d'abril. Ens va oferir el seu espectacle, *Nu*; un recull de cançons compostes al llarg dels seus trenta anys de carrera artística interpretades només amb l'acompanyament del seu piano especial.

Llach va iniciar el seu recital amb la cançó *Vida*, "perquè —en paraules seves— després de tants anys de viure, el millor que podem fer és donar les gràcies a la vida." Després va continuar el seu recital amb un seguit de cançons representatives de la fosca nit del franquisme: *A força de nits*, *I si canto trist*, *Si arribeu*, *Venim del Nord*, *venim del Sud...* També va tenir un lloc destacat en el seu recital l'homenatge a tres grans poetes: Miquel Martí i Pol, (*Roda*) Màrius Torres (*Cançó a Mahalta*) i Pere Quart (*Corrandes d'exili*), aquesta últi-

ma de gran actualitat després de veure aquells dies com els albanokosovars travessaven les carenes del seu país empetosats pels serbis.

Les cançons noves també hi van ser presents perquè Lluís Llach caracteritza els seus recitals per fer-los diferents i d'acord amb el lloc on es troba. Aquest va ser el cas de *Penyora* i *La tendresa*.

Llach va acabar el seu recital, d'una hora i mitja, amb una cançó molt bonica que també clou el CD "Nu": *Al teatre*. Després encara hi va haver lloc per a dos bisos, el darrer dels quals, *La joia*, el va dedicar a Tortell Poltrona i a la seva tasca humanitària al capdavant de l'organització Pallassos sense fronteres. Va ser un recital humil, senzill, intimista, però d'una altíssima qualitat musical i interpretativa. Va ser tot un goig tenir Lluís Llach entre nosaltres.

(Foto: J. Graells)

IX Mostra d'Oficis Artesans

Des del 1983, que l'aleshores regidor de Lleure, Ramon Moix, en va tenir la idea, cada dos anys Castellar té el goig de veure una Mostra d'Oficis Artesans que permet a tothom, en especial als més joves, de veure treballar una sèrie d'oficis manuals que cada vegada van desapareixent víctimes del progrés implacable que col·loca les màquines per davant de les mans humanes.

L'edició d'enguany va comptar amb l'assistència de 59 artesans que van realitzar 50 oficis manuals. Entre les novetats cal destacar la presència d'un mestre d'aixa —la persona que construeix barques manualment— de Cadaqués. Altres novetats van ser el taper, el ganiveter, la maquetista i la passadora. (Foto: J. Graells)

Restaurat el campanar de Castellà Vell

A poc a poc es va acabant la restauració de l'església de Castellà Vell. Primer va ser la part romànica —o preromànica segons els últims estudis arqueològics—, després la nau neogòtica, la descoberta de les tombes antropomorfes, i enguany, amb motiu del 21è Aplec, els castellarencs ja van poder pujar al campanar —molt ben restaurat, com la resta de l'edifici— a través d'unes escales metàl·liques que permetien pujar fins a les finestres i fins i tot al capdamunt de tot, des d'on s'albirava una magnífica visió de Castellà i dels seus entorns, així com de les activitats populars que s'anaven desenvolupant en l'esplanada.

(Foto: Vila Hosta)

M A I G 1999

El consistori de l'any 2000

Les eleccions municipals celebrades el diumenge 13 de juny van ser guanyades per la coalició de CiU amb 3.568 vots (48,95%) i 9 regidors, és a dir una nova majoria absoluta com la que ve obtenint aquesta força política d'ençà del 1987. La resta de partits polítics van obtenir també els mateixos regidors que ja tenien: PSC, 1.696 vots (23,27%) i 4 regidors; ERC, 1.034 vots (14,19%) i 2 regidors; PP, 488 vots (6,70%) i 1 regidor i finalment IC-V, 374 vots (5,13%) i 1 regidor.

Aquest consistori va presentar la novetat de sis regidors que s'estrenaven en aquesta tasca: Josep Aldomà, Montserrat Gatell, Josep Martínez, Francesc Soto, Rai Serra i Claudi Puigfel. No obstant això, val a dir que ben aviat hi va haver dos canvis: el regidor del PP, Josep M. Gallés va ser substituït per Julio César Pombo, que va ser qui ja va prendre possessió del càrrec el mateix dia de la presa de possessió oficial, el 3 de juliol, i Albert Alfonso del PSC, que va dimitir en el ple de setembre i va ser substituït per Enric Falgueras.

(Foto: J. Graells)

D'esquerra a dreta: Josep Martínez, Montserrat Gatell, Josep Aldomà, Jordi Permanyer, Albert Alfonso, Pilar Llaquet, Josep Rodés, Rosa Massot, Claudi Puigfel, Josep M. Serra, Rai Serra, Lluís M. Corominas, Gemma Perich.
Ajupits: Dolors Ustrell, Julio César Pombo, Francesc Deu i Francesc Soto.

J U L I O L 1999

Festa Major '99

Del 10 al 13 de setembre Castellar va viure la seva festa major amb un centenar d'actes preparats per al gaudi de tothom, petits, joves i grans.

Pel que fa a les novetats, cal destacar l'innovador pregó de la festa a càrrec de l'Esbart Teatral, el concert de jazz al parc de Canyelles amb La Locomotora Negra, l'actuació del grup de rock català Els Pets que va aplegar prop de 1.400 persones al pavelló Joaquim Blume, l'espectacle de carrer *El carro de contes* amb l'Esbart Teatral. Un esplèndid castell de focs va posar el punt final a una festa major que va deixar un bon regust als castellarencs, si bé molta gent està preocupada perquè l'engalanament de carrers sembla que vagi cada any a menys.

(Fotos: J. Graells)

Lluís Gavalda, cantant dels Pets, s'adreça a les seves fans.

(Dreta:) Actuació dels Minyons de Terrassa al Palau Tolrà

S E T E M B R E 1999

1999: ANY DE COMMEMORACIONS

La vitalitat cultural, social i esportiva de Castellar es va tornar a posar de manifest una vegada més durant l'any 1999, ja que els actes d'aquest tipus van ser tan nombrosos que es va fer impossible de seguir-los tots en detall. Els podriem sintetitzar, però, amb les quatre entitats que durant el 1999 van commemorar els seus aniversaris.

Així tenim, per ordre cronològic, el 25è aniversari del Grup Il·lusió, encarregat cada any d'organitzar la Cavalcada de Reis, el 10è aniversari del grup de teatre infantil La Xarxa, amb un seguit d'actes ben diversos i de gran qualitat, el 25è aniversari del Club Atlètic Castellar, que van poder celebrar-los havent assolit la seva màxima il·lusió des de feia molts anys: unes extraordinàries pistes municipals d'atletisme. Finalment, el 10è aniversari de l'Escola de Música Torre Balada també va comptar amb nombrosos actes, entre ells una exposició de fotografies i d'instruments musicals a l'Arxiu d'Història de Castellar durant la festa major, on els alumnes van fer alguns concerts. (Fotos: J. Graells)

Carrossa commemorativa dels 25 anys del grup Il·lusió

*Ball popular de La Xarxa
a la plaça Major*

*Celebració dels 25 anys del Club Atlètic
Castellar i inauguració de les Pistes
Municipals d'Atletisme*

*Exposició i concerts a l'Arxiu d'Història
de Castellar amb motiu del 10è aniversari
de
l'Escola de Música Torre Balada*

**El president Jordi Pujol durant la inauguració del nou CAP (ambulatori)
(18 de setembre)**

Eleccions al Parlament de Catalunya

El 17 d'octubre van tenir lloc les sisenes eleccions al Parlament de Catalunya que van ser guanyades novament per Jordi Pujol i la coalició de CiU, si bé aquesta és la vegada que la distància de CiU amb el PSC-CPC ha estat menor, tan sols de 4 diputats.

La campanya a Castellar va transcórrer amb tota normalitat i també amb una certa apatia dels ciutadans, com ja s'havia palesat a bastament en les eleccions municipals del mes de juny passat, que són les que van registrar una menor afluència de votants d'ençà del restabliment de la democràcia.

Al nostre poble els resultats van ser els següents: CiU 3.816 vots (44,86%), PSC-CPC 2.817 vots (33,12%), ERC 958 vots (11,26%), PP 464 vots (5,45%) i EC-V 253 vots (2,97%)

(Foto: Josep Graells)

O C T U B R E 1999

Canvis en el transport públic

D'ençà del 2 de novembre el transport públic de Castellar va experimentar una doble millora. En primer lloc, la freqüència dels autobusos que unien Castellar amb Sabadell va passar de ser cada trenta minuts els feiners i cada hora els dissabtes i diumenges, a cada vint minuts els feiners i cada mitja hora els festius. A més els autobusos ja no entraven pels Pedrissos fins a la "placeta de la Vallesana" sinó que circumval·laven una bona part del nucli urbà amb més parades. La segona millora històrica és que s'unia l'Eixample i el casc urbà amb totes les urbanitzacions llevat de Can Font i ca n'Avellaneda.

(Foto: Vila Hosta)

NOVEMBRE 1999

Vicky Peña i Montserrat Carulla

‘La reina de bellesa de Leenane’

Martin McDonagh és un dramaturg anglès d'origen irlandès que amb només 27 anys va escriure una obra extraordinària, *La reina de bellesa de Leenane*, que ha triomfat arreu del món i ha aconseguit quatre premis Tony, els més prestigiosos que es concedeixen a Nova York.

L'obra és un drama que transcorre a Leenane, un poble molt petit de la costa oest d'Irlanda. Maureen Folan porta una vida molt condicionada per la seva mare, una àvia de 70 anys, malalta però molt egoista, que fa l'impossible perquè la seva filla no aconsegueixi la felicitat. L'obra arriba a moments de gran duresa i tensió dramàtica en veure com la mare i la filla són capaces d'auto-destruir-se mútuament. L'obra és també un duel interpretatiu entre dues grans actrius de la nostra escena, Montserrat Carulla i Vicky Peña. *La reina de bellesa de Leenane* és una obra commovedora; per a molts castellarencs la millor que s'ha vist a l'Auditori durant el 1999.

(Foto: Ros Ribas)

DESEMBRE 1999

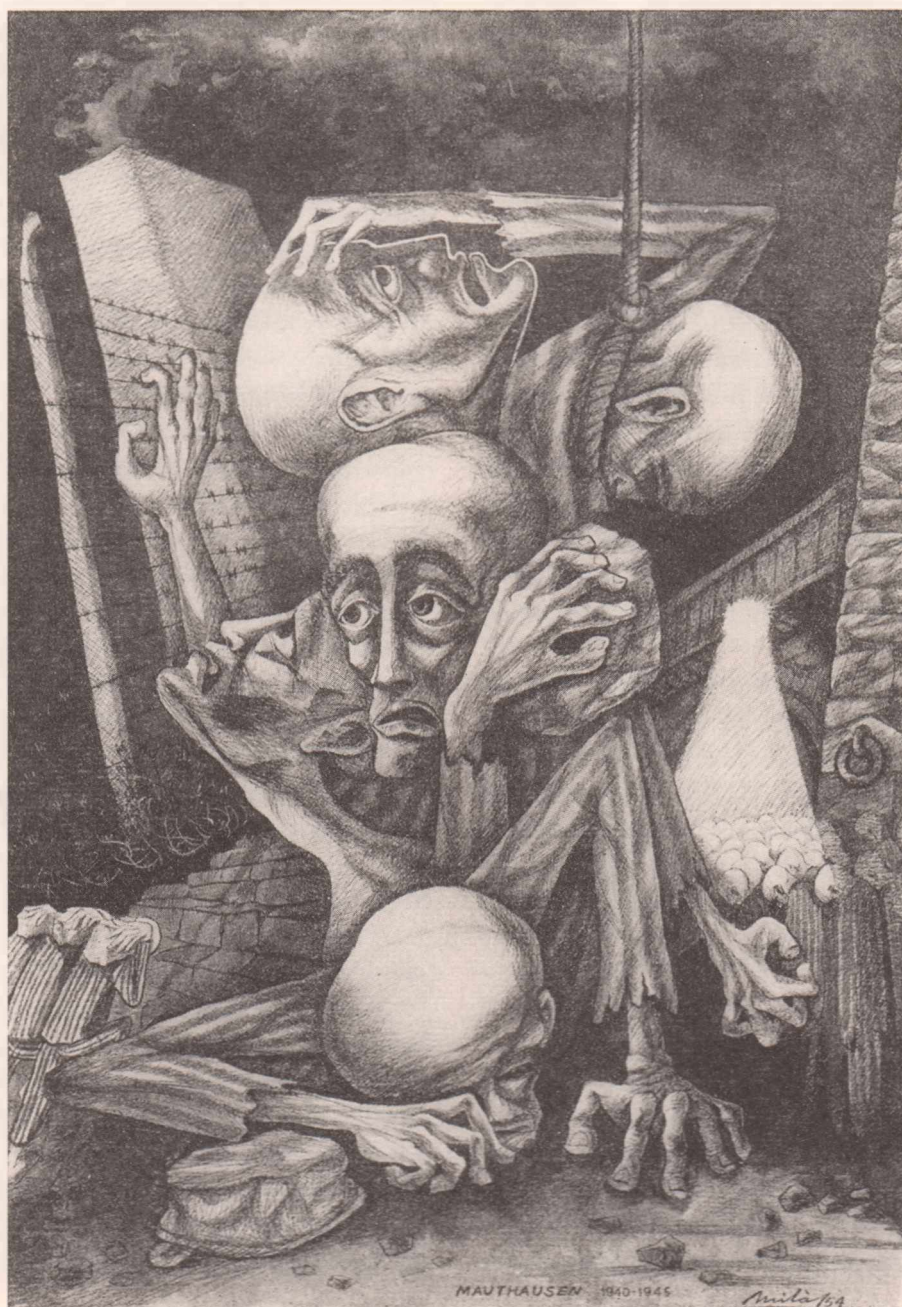
(Textos: Josep Ramon Recordà) (Fotos: Jordi Serra, Josep Graells, Vila Hosta, Ros Ribas) (Agraïm a l'Ajuntament de Castellar la seva col·laboració en la cessió de la majoria de les fotografies d'aquest reportatge)

HISTÒRIA I DEPORTACIÓ:
EL FONS SOBRE LA DEPORTACIÓ
1939-1945

DE L'ARXIU MUNICIPAL DE CASTELLAR DEL VALLÈS (AMC)

Sílvia Sáiz i Ernest Gallart

L'Arxiu Municipal de Castellar del Vallès (AMC) acull entre els fons que l'Ajuntament genera, d'altres donats o cedits per particulars amb l'objectiu de completar els fons i les dades de què es disposa. Un d'ells és el *Fons sobre la deportació 1939-1945*. La proposta de rebre'l en dipòsit semblà interessant tant per a l'Arxiu Municipal com per al propi *Fons...* Des d'aquell moment, l'Arxiu Municipal s'implicà no únicament en el tractament arxivístic de la documentació, sinó també en la recerca i recopilació dels esmentats materials. També proposà al creador del *Fons...*, l'historiador Ernest Gallart, la possibilitat que a redós del *Fons...* es creés un centre d'estudis o, si més no, un grup de recerca que utilitzés els materials recopilats en la producció de recerques històriques científiques, en diferents formats, però especialment en comunicacions adreçades a la participació en congressos, en jornades i en seminaris d'estudi i d'anàlisi històrica. L'objectiu era impulsar l'obertura de noves vies de recerca sobre la deportació, procurant oferir dades als centres d'investigació i als fòrums de debat, de manera que fos un revulsiu en la recerca sobre aquesta temàtica.

L'Arxiu Municipal, en consonància amb aquesta nova línia arxivística que veu l'arxiu no com un dipòsit de documents, sinó com a dinamitzador cultural, posà a disposició d'aquest *Fons...* tots els seus mitjans i recursos. Aquest treball és el resultat de l'esforç col·lectiu d'un grup d'historiadors que han cedit els materials i documents de la seva recerca perquè puguin ser utilitzats per d'altres historiadors. No és en absolut freqüent aquest tipus de plantejaments i per als arxivers són altament positius perquè amplien els fons documentals que custodien, generen un efecte multiplicador i faciliten la recerca. I més en un tema com aquest, en què hi ha un buit historiogràfic important i els escassos elements documentals i físics, la cultura material de la deportació, es troben allunyats i extraordinàriament dispersos.

A més, l'únic fons existent a tot l'Estat espanyol sobre aquesta temàtica es troba a l'Arxiu Municipal de la nostra vila. És un motiu de satisfacció que Castellar i el seu arxiu públic es trobin a l'alçada documental dels principals arxius sobre aquesta temàtica existents a França, Alemanya, Polònia o Israel i que sigui un element més de coneixença, no únicament de l'Arxiu Municipal, sinó també del nostre poble.

LA CREACIÓ DEL "FONS SOBRE LA DEPORTACIÓ 1939-1945".

El març de 1996 s'iniciaren les primeres recerques sobre els exiliats i deportats locals als camps d'internament del sud de França i de concentració nazis. El treball tenia com únic interès, recollir dades estrictament locals amb la idea d'escriure un petit article.

L'historiador Ernest Gallart fou qui començà a re-

collir testimoniatges i documentació. De mica en mica, aquest projecte va anar assolint una vessant més general i l'autor es plantejà elaborar un projecte amb un abast més ambiciós. Es tractaria de recollir tot tipus de materials documentals i realitzar treballs de recerca d'història oral relatius als republicans espanyols exiliats i deportats als camps de concentració europeus entre 1939-1945. Així mateix, s'analitzarien les diferents trajectòries que prengué l'exili un cop foren alliberats per les forces aliades i s'instal·laren en països on fixaren la seva residència. L'objectiu d'aquesta recerca és, bàsicament, preservar la memòria col·lectiva de la deportació dels republicans espanyols, difondre-la i posar a l'abast dels investigadors aquests materials. També generar un interès per un tema que ha restat especialment oblidat per la historiografia, tant catalana com espanyola.

La inexistència de fons documentals, prou amplis i propers sobre el tema, semblava que podria justificar no únicament la recollida d'aquests materials a nivell particular, sinó també amb un sentit més ampli, la creació d'un fons en què s'ordenés, es classifiqués i catalogués aquests materials, tot posant-los a l'abast d'ulteriors consultes i investigacions. La tasca depassava la realització personal i s'establiren contactes amb l'Arxiu Municipal de Castellar del Vallès (AMC) que oferí la possibilitat que es dipositessin en el centre, el qual assumiria el seu tractament arxivístic i es compormetria a conservar-lo i a realitzar totes aquelles accions tendents a difondre'l. Aquest fons passaria a anomenar-se *Fons sobre la deportació 1939-1945*.

El dipòsit d'aquest fons a l'arxiu públic de Castellar responia a diferents motivacions: en primer lloc, a l'accessibilitat a la documentació per al públic general, i als investigadors en particular. Era el camí més fàcil d'aconseguir que qualsevol interessat en la matèria pogués consultar-la. Seria molt egoista reservar-se per a un mateix, unes dades que podrien ser útils col·lectivament. En segon lloc, la confiança que dona la custòdia d'una documentació, que tant costa anar reunint, en un arxiu públic, recolzat per l'administració, amb la garantia d'un tractament arxivístic modern i científic dels materials dipositats. La cultura és un bé col·lectiu i, per tant, són les institucions públiques que han de vetllar per la seva preservació i difusió. També, la voluntat de recolzar un model públic d'arxiu i donar suport al projecte, endegat des de l'Ajuntament, de creació d'un arxiu municipal del qual estava mancat la nostra vila. Finalment, aconseguir que aquest *Fons...*, dins les seves possibilitats, impulsés l'estudi de l'internament i la deportació dels exiliats de l'Estat espanyol en el període 1939-1945.

Des d'un primer moment la regidoria de Cultura de què depèn l'Arxiu Municipal, fou receptiva al projecte i acceptà i garantí la custòdia, el tractament arxivístic i

la seva difusió. L'arxivera municipal Silvia Sáiz, col·laborà en la realització d'un projecte previ de recerca. En aquest moment, s'incorporà a l'equip de treball l'historiador Jordi Moliner qui, veient les possibilitats històriques que el projecte oferia, decidí formar-ne part.

Mitjançant les relacions establertes amb l'únic deportat local que resta viu i els seus familiars, s'articularen contactes amb la FEDIP (Federación Española de Deportados e Internados Políticos) a París, a la qual es va explicar el projecte i es va demanar la seva col·laboració. La resposta fou immediata, positiva i oberta a tot tipus d'ajut i participació. Aquests lliuraren una relació dels responsables departamentals d'aquesta organització en què tenen dividit el territori francès i algunes delegacions nacionals. Es visitaren i oferiren un llistat dels seus afiliats, amb dades sobre cadascun d'ells, disponibilitats i estat de salut.

S'elaborà una base de dades sobre els deportats i s'inicià l'enviament de cartes en què es presentava el projecte i es demanava la seva col·laboració. També s'insertà un aunci a la revista *Hispania* en què es requeria aquesta col·laboració als subscriptors. Les zones de recerca abastaren Àustria, Catalunya, l'Estat espanyol i gran part de França, principalment els Pirineus Orientals, Ariège, Hérault, Gard, Gironde, Haute-Garonne, París i Île-de-France. Paral·lelament s'anaven reunint el màxim de dades possibles sobre aquests temes i es van redactar uns qüestionaris de recerca oral que poguessin reflectir l'experiència dels exiliats en un testimoni gravat en suport de cinta d'àudio. Els criteris de selecció dels deportats a qui es van enregistrar seguien pautes de representativitat, facilitat d'accés, voluntat de participació i estat de salut.

A mesura que les contestes anaven arribant, s'elaboraren uns itineraris per realitzar les visites. En grups, es visitaren els antics deportats, tot cercant informació personal i demanant tot tipus de dades sobre d'altres companys. El treball, lentament, anà donant fruits i s'obtingueren valuoses aportacions testimonials i la donació de tot tipus de materials: cartes, cintes de vídeo, discos, felicitacions nadalenques dibuixades als camps de concentració, fotografies, llibres, plànols, postals, quaderns de memòries, revistes i periòdics sobre la deportació...

Seguidament s'inicià una sèrie de contactes amb una altra associació de deportats, en aquest cas més propera a nosaltres, l'Amicale de Mauthausen i altres camps de Barcelona. En aquest cas el contacte fou més ràpid i personal a causa de la seva proximitat i ens van facilitar també llistats d'antics deportats que viuen, majoritàriament a l'Estat espanyol, i ens lliuraren una llista de supervivents, material bibliogràfic i especialment hemerogràfic. També ens facilitaren el contacte amb d'altres organitzacions estrangeres de deportats, concretament franceses, en el si de les quals es troben de-

portats de l'Estat espanyol. En l'actualitat, els contactes amb l'Amicale des Déportés et Familles de Mauthausen i la FNDIRP (Fédération Nationale des Déportés et Internés Résistants et Patriotes) són fluids i intensos.

Val a dir que la creació d'aquest *Fons...* no s'hagués pogut portar a terme sense la col·laboració dels subjectes agents de la deportació: els internats i les seves famílies. Seria molt extens referir aquí totes les atencions, els comentaris, els consells, les donacions, els enregistraments, realitzats a hores intempestives acollint la major part de vegades a uns absoluts desconeguts amb els quals se sinceraven i rebuscaren records i esdeveniments en la seva memòria ocults o oblidats feia més de cinquanta anys. Ens resta només manifestar un gran reconeixement i agraïment.

ELS FONS DOCUMENTALS

La tipologia documentals de què disposa el *Fons...* és extraordinàriament variada, tant pel suport en què es troben contingudes les dades, com per les pròpies característiques dels documents que el conformen.

El gruix documental més important del *Fons...* el basteix el material sonor, concretament els relats de vida. Es tracta de la narració de les diferents experiències personals des dels orígens familiars, tot passant per la participació a la Guerra Civil de 1936-1939 a l'èxode, l'internament en camps de refugiats del sud de França, l'enquadrament en unitats militars franceses: batallons de marxa o Legió Estrangera o en unitats auxiliars depenents de l'exèrcit francès, com foren les companyies de treballadors estrangers, la captura per la *Wehrmacht*, l'internament en *frontstalags* i *stalags*, la deportació en un camp o camps de concentració, la vida quotidiana en un *lager*, l'adscripció a *kommandos*, l'alliberament i el reintegrament a la vida civil en els països en els quals s'assentaren. En menor mesura, trobem testimonis que anaren a raure als camps de concentració nazis des d'altres situacions: la seva participació en la Resistència francesa a l'ocupant nazi. El conjunt d'aquests relats de vida comptabilitzen un total de cent quinze enregistraments, amb data de maig de 1999, en suport àudio, d'una duració de 90 minuts per cinta. Això suposa un total de dues-centes divuit cintes amb un total de 19.620 minuts o el que és el mateix: tres-centes vint-i-set hores. Predominen, per qüestions històriques, els testimonis del KL Mauthausen i els seus *kommandos*, amb 94 testificacions. També són significatius, encara que menys nombrosos, els testimonis d'altres camps com els centres d'internament del sud de França (Argelès, Barcarès, Saint-Cyprien), el KL Buchenwald, el KL Dachau, el KL Gross Rosen, el KL Ravensbrück, el KL Sachsenhausen, el KL Schiermeck i l'Organització TODT. En aquest apartat, cal esmentar un seguit de guies en les quals els deportats relaten

els diferents indrets que componien els seus centres de reclusió; recopilacions musicals que recullen tota mena de cançons de deportació, maquis i resistents i còpies de programes de divulgació realitzats a Ràdio Castellar, amb persones vinculades a la creació o difusió d'aquest Fons...

Els materials documentals formen el segon gran apartat que constitueix el Fons... Es subdivideixen en els expedients personals que s'obren de cadascun dels deportats que cedeixen documentació pròpia (actes, cartes, dibuixos, documentació jurídica, fitxes personals, memòries...) que queda dipositada en el Fons... i la documentació general que s'ha recollit sobre actes commemoratius, associacions d'antics deportats i sobre centres d'internament i camps d'extermini.

El fons fotogràfic el conformen 200 fotografies positivades en suport paper, en les quals predomina el format 10x15. En menor quantitat, es disposa d'altres formats, en concret 18x24. L'origen de les fotografies és la còpia de clixés extrets del KL Mauthausen, de les antigues companyies de treballadors (CTE), el judici de Nuremberg, donacions i còpies de fotografies realitzades pels supervivents en què es reflecteixen actes, congressos, peregrinacions commemoratives, visites..., positius de les diferents campanyes de recerca en què es recullen imatges dels supervivents que oferien el seu testimoni o de les visites realitzades a antics camps d'internament i de concentració, i de la participació en actes commemoratius i trobades de diferents organitzacions.

Els materials audiovisuals, majoritàriament en suport VHA, recullen des d'enregistraments de programes de televisió amb presència de testimonis, fins a documentals elaborats per les antigues associacions de deportats, documentals de productores independents, de cadenes de TV, pel·lícules i vídeos domèstics filmats pel grup de recerca del Fons...; també compta amb llistats informàtics dels espais produïts per les cadenes televisives TVE i TV3 relatius a la història i experiències concentracionàries.

De la mateixa manera, el conjunt de recerques que es realitzen amb la documentació del Fons..., van generant una incipient producció que s'inclou en els materials que aquesta genera.

Finalment, es disposa d'una biblioteca i d'una hemeroteca en què es troba tot allò que podem considerar més representatiu de l'èxode, l'internament i la deportació. Àdhuc es reben les principals revistes que les associacions d'antics deportats editen com *Hispania*, *Le Patriote Résistant*, *Le Déporté pour la Liberté*, *Le Bulletin de l'Amicale*, *La Voz de los Olvidados*...

LES ACTIVITATS DE DIFUSIÓ

Es basen a donar a conèixer un fons que no ha estat generat pel propi Ajuntament i, per tant, no forma part

d'una tipologia documental coneguda pel consultor. Val a dir que els mitjans amb els quals compta un arxiu petit no sempre són els més favorables i encara més en un arxiu de creació recent, de temàtica molt allunyada de la que genera el propi municipi. Cal cercar estratègies externes, utilitzant canals ja establerts per difondre i promocionar aquestes accions que s'adrecen a diversos àmbits: premsa, ràdio, centres educatius, centres de recerca i arxius, exposicions, conferències, col·loquis i l'impuls de la recerca que es pugi fer des d'aquest propi fons.

En els mitjans de comunicació locals, es publicaren un seguit de notícies en què es divulgaven diversos aspectes del Fons...: els continguts, la gènesis, els objectius i l'origen. Les publicacions són les següents: a *Casa de la Vila*, «La creació del Fons sobre la Deportació i la seva cessió a l'Arxiu Municipal», estiu de 1997; «Conferències sobre la deportació», estiu de 1998. A *Forja*, «El Fons sobre la deportació 1939-1945», 17-1-1998, «Els antics d'Eysses», 4-4-1998, «Conferències sobre la deportació i la resistència», 23-5-1998, «Qui salva una vida salva el món. La Fundació d'Història Visual Supervivents de la Shoah», 24-10-1998, «Noves entrades documentals a l'Arxiu Municipal de Castellar (AMC)», 21-11-1998.

A la premsa comarcal i nacionals es procedí a incentivar la publicació d'articles; a *Avui*, «110 deportats espanyols als camps nazis enregistren el seu testimoni», 4-10-1998; en *El 9 Nou*, «Un historiador cedeix un fons sobre la deportació a l'Arxiu de Castellar», 28-10-1997; «Documents de deportats pel règim nazi amplien el fons de Castellar», 2-12-1998; a *Diari de Sabadell*, «Un archivo mantiene viva la memoria de los campos de concentración», 22-11-1997, «Cesión de documentos al archivo municipal», 26-11-1998; a *Diari de Terrassa*, «El Fons de la Deportació», 26-11-1998; a *El País*, «De Candanos a Mauthausen», 20-10-1998; a *La Vanguardia*, «Contra el nazismo», 6-5-1998.

Algunes revistes d'antics deportats publicaren peticions i també articles sobre el Fons...; a *Hispania*, «Petición», septiembre-octubre de 1996, «La necesidad de preservar la memoria colectiva de la deportación: El Fons documental sobre la deportació (1939-1945), de Castellar del Vallès, Barcelona», enero-febrero de 1997, «Archivos y deportación: un fondo que se consolida», mayo-junio de 1997; a *La Voz de los Olvidados*, «Una Historia en construcción: El Fons sobre la deportació 1939-1945», 3r trimestre de 1998; a *Le Patriote Résistant* «Recherches», Maig 1999.

Aprofitant l'existència d'una emissora de ràdio municipal, ens vam plantejar la realització d'alguns programes divulgatius dirigits a un públic no especialitzat. Aprofitarem l'estructura del programa «Ara va d'Història» per a difondre aquests esdeveniments històrics, tot convidant a especialistes o subjectes agents

dels fets: els propis deportats.

En relació amb els centres educatius, especialment de secundària, va sorgir la possibilitat d'iniciar un projecte pedagògic basat en un dossier on es transcriu el testimoni de dos supervivents, Ramon Buj Ferrer i Francisco Batiste Baila, el primer del KL Dachau i el segon del KL Mauthausen. A aquestes transcripcions s'afegí un qüestionari amb exercicis pràctics per tal que els alumnes ampliessin els seus coneixements adquirits a l'aula i s'organitzà un seguit de conferències on Joan Escuer, resistent i deportat al KL Dachau, exposava les seves impressions de la deportació i la resistència a un públic d'estudiants de 4t d'ESO i 1r de Batxillerat.

Un arxiu novell és poc conegut entre la comunitat científica que és la que genera gran part de les investigacions. Una bona manera de donar a conèixer el *Fons...* i l'Arxiu Municipal fou elaborar un llistat de centres d'investigació, docència, xarxa d'arxius locals, comarcals, autonòmics i estatals, associacions de supervivents i mitjans de comunicació, capaços de promoure activitats de recerca. Se'ls lliurà un dossier amb informació del *Fons...* i de les possibilitats d'investigació que oferia; els resultats han estat prou satisfactoris. *El Fons...* i l'Arxiu Municipal han aparegut a TV3 (13-1-1999), a Catalunya Ràdio (22-1-1999); s'han establert relacions d'intercanvi i col·laboració amb el Museu d'Auschwitz (Polònia), amb l'Archivo Histórico de Salamanca, amb l'Archivo Histórico Nacional de Madrid, amb Les Archives Départementales des Pyrénées-Orientales... ara bé, potser el més satisfactori hagi estat el volum de recerques que el *Fons...* ha tingut induïdes des d'altres centres de recerca.

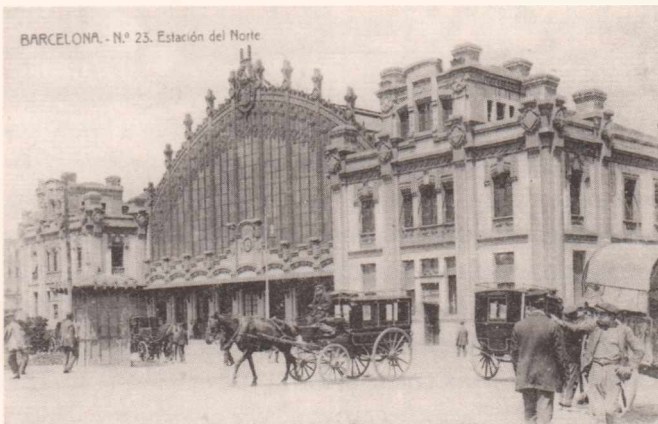
Una de les millors maneres de donar a conèixer un fons és fomentar-ne l'ús i que a través d'articles en revistes especialitzades, de treballs de recerca, fins i tot de tesis doctorals, s'explorin les possibilitats que ofereix la documentació i que es valori entre la comunitat investigadora. Amb aquesta intenció, s'ha potenciat la col·laboració al màxim amb qualsevol projecte de recerca. Cal no oblidar que la gènesi d'aquest *Fons...* fou la recopilació de materials per a una investigació. Actualment, hi ha endegades diferents línies de recerca: la quantificació numèrica del total de deportats republicans espanyols al KL Mauthausen; un estudi sobre la deportació sabadellenca al camp de Mauthausen a cura d'Artur Domingo; les recerques de Jordi Moliner sobre el *kommando Poschacher* i la presentació en el congrés celebrat a Olot els dies 4, 5 i 6 de febrer d'aquest any, titulat *Catalunya 1939. Jornades sobre la fi de la Guerra Civil*, de tres comunicacions, tot un bloc temàtic, amb un article sobre la difusió del *Fons...* a cura d'Ernest Gallart i Sílvia Sáiz, «Un projecte de difusió cultural: el *Fons sobre la deportació 1939-1945*», en què s'analitzen les diferents estratègies de divulgació cultural que es poden portar a terme des d'un arxiu muni-

cipal tot escollint, com a subjecte, un dels fons dipositats; un estudi sobre els integrants del *kommando Poschacher*, a cura de Jordi Moliner, «El *kommando Poschacher* al KL de Mauthausen», en què s'investiga entorn a un grup d'adolescents espanyols que integraven aquest grup de treball, i en el qual examina la seva gènesi, les seves peculiaritats i el paper que jugaren en la preservació de testimonis fotogràfics que permeten condemnar a diversos SS del camp durant el Procés de Nuremberg l'any 1946, i una comunicació també realitzada per Ernest Gallart i Sílvia Sáiz, «Una història de vida de postguerra: de Fontscaldes a Mauthausen», en el qual s'elaboren uns paradigmes de deportació a través de l'anàlisi de la trajectòria d'un deportat des de la seva sortida de Catalunya, l'estada en el camps del sud de França, el pas per les companyies de treball, la captura i l'internament en un *stalag*, la deportació a un camp de concentració i el seu alliberament el maig de 1945.

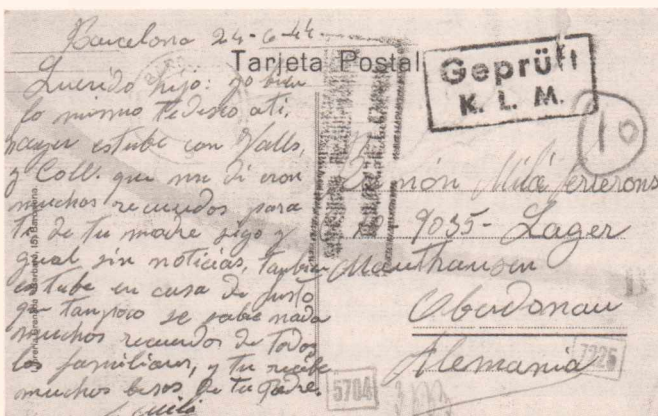
Darrerament s'està concretant el projecte previ de diferents treballs universitaris, específicament dues tesis doctorals en Història Contemporània i la col·laboració amb la Fundació Pi i Sunyer, la UAB i la participació en la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent.

L'Arxiu Municipal de
Castellar del Vallès conté el
"Fons Documental sobre la
Deportació 1939-1945"
més important de l'Estat
espanyol

La tarja postal de Joan Milà presenta la imatge de l'estació del Nord, coneguda com l'estació de França; destaquen alguns elements de l'època prou significatius: els carruatges, els vestits dels viants, el cafè restaurant de la pròpia estació, la petita marquesina... La tarja postal està adreçada al seu fill, Ramon Milà Ferrerons, que tenia el número 9035 del camp de concentració de Mauthausen. Cal tenir present que en un camp de concentració una persona deixava de ser-ho i es convertia en un número. Cal destacar el segell d'entrada el camp, el Geprüft K.L.M. que ens demostra la seva existència.

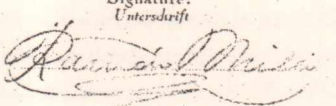

Transcripció de la postal

Barcelona, 24-6-1944

“Querido hijo: yo bien, lo mismo te deseo a ti. Ayer estuve con Valls y Coll que me dieron muchos recuerdos para ti de tu madre. Sigo igual, sin noticias. También estuve en casa de Justo que tampoco se sabe nada. Muchos recuerdos de todos los familiares y tú recibe muchos besos de tu padre”

Joan Milà

Ausweis — Certification.	Provisional identification card for civilian internee of Mauthausen.
Herr <u>Mila ferrerons Ramon</u> Mister	Current number _____ Internee number <u>9035</u> Laufende Nr. _____ Häftlings-Nr.
geb. am <u>21.11.22.</u> in <u>Barcelona</u> born at	Family name <u>Mila Ferrerons</u> Familiennamen
zuletzt wohhaft <u>Cano 65</u> <u>Barcelona</u> last domicile	Christian name <u>Ramon</u> Vorname
	Born <u>21.11.22.</u> at <u>Barcelona</u> geboren in
wurde vom <u>24.8.40</u> bis <u>5.5.45</u> in nationalsozialistischen Konzentrationslagern gefangen gehalten und vom Konzentrationslager Mauthausen in Freiheit gesetzt.	Nationality <u>Spaniard</u> Nationalität
was kept in captivity from <u>24.8.40</u> to <u>5.5.45</u> in Nazi-German concentration camps and was liberated from the concentration camp of Mauthausen.	Address <u>Cano 65</u> <u>Barcelona</u> Adresse
Unterschriften und Stempel: signatures and stamps	Fingerprint: Fingerabdruck
 Lagerkomitee Camp Committee	 Signature: Unterschrift
 RICHARD R. SEIBEL Lagerkommandant Camp commandant	
Mauthausen, am <u>2.6.45</u>	Mauthausen, am <u>2.6.45</u>
1756 45	

Aquest document és una certificat provisional que els aliats van elaborar per a tots els supervivents del camp de concentració de Mauthausen. En ell figura el nom i els cognoms del deportat, la data i el lloc de naixement, la nacionalitat, l'adreça i el número de matrícula del camp. També consta el període en què el deportat, en aquest cas en Ramon Milà, fou internat a Mauthausen, des del 24 d'agost de 1940 al 5 de maig de 1945.

Ramon Milà,
autor dels dibuixos
de les pàgines 17 i 24

Ramon Milà Ferrerons va néixer a Barcelona l'11 de novembre de 1922. És fill d'una professora de costura i d'un reboster.

Ingressà en la defensa passiva de Barcelona, ja que a causa de la seva edat els seus pares no el deixaren anar al front. La família simpatitzava amb la República, i davant la imminent entrada de les tropes franquistes a Barcelona, van decidir fugir el 26 de gener de 1939. Marxaren en tren des de l'estació del Nord fins a Girona, amb bombardejos constants. Un cop arribats a Girona, en Ramon va perdre la família; la mare va aconseguir exiliar-se però el pare fou fet presoner per les tropes nacionals. En Ramon va travessar la frontera pel pas fronterer de Le Perthus i d'aquí, a peu, fou enviat al camp de refugiats d'Argelès sur Mer, un dels nombrosos camps d'acollida creats per les autoritats franceses per albergar l'allau de refugiats que passaren la frontera cap a França durant l'èxode, a finals de la Guerra Civil. A Argelès hi estigué, aproximadament, un mes i mig, i d'aquí s'enquadrà en una companyia de treballadors estrangers (CTE) en la zona del Loire. Fugint de l'escomesa alemanya es va refugiar a la ciutat d'Angoulême en la qual s'afegí a un nombrós contingent de famílies espanyoles que hi vivien.

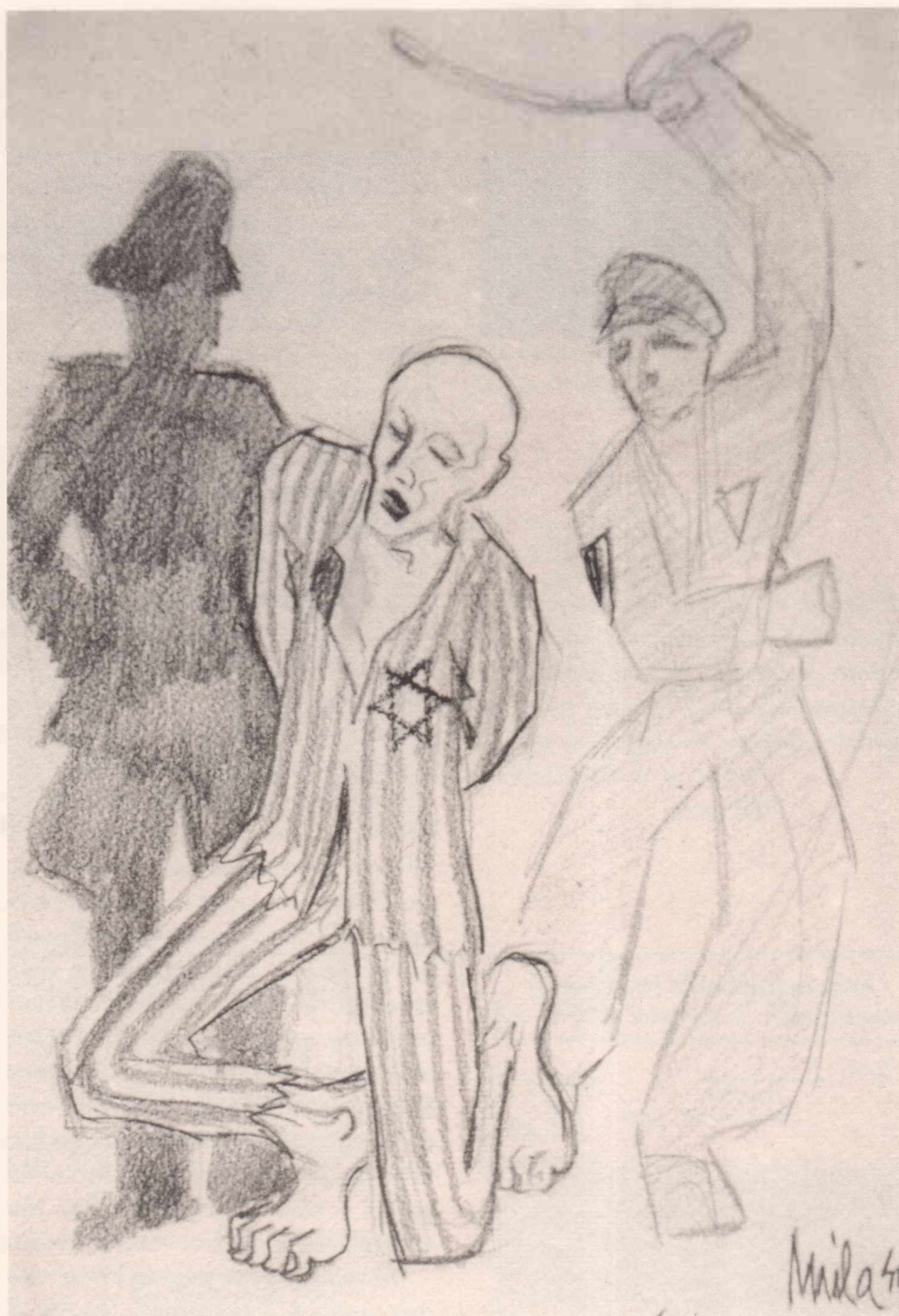
Amb aquest grup fou deportat al K.L. de Mauthausen on va arribar el 24 d'agost de 1940, amb només 17 anys. Quan arribaren a l'estació de Mauthausen feren baixar els homes i els nois de més de catorze anys mentre les dones foren repatriades a Espanya. A l'arribar al camp de concentració un alemany que parlava espanyol els digué: "Aquí s'entra per la porta i se surt per la xemeneia". L'agost de 1940 fou enviat a Gusen, un *kommando* annex de Mauthausen i a partir de 1943 formà part d'un grup de treball compost per adolescents espanyols, el *kommando Poschacher*, un grup amb unes condicions de vida i mobilitat millors que les que patien la resta de deportats. Poc abans de la fi de la guerra fou requalificat com a treballador civil.

El dibuix de la pàgina 17 ens mostra tot l'horror dels camps de concentració: la mort; els suïcidis; la desesperació; el fred; la gana, representada amb la *gamela* a terra, de cap per avall; la xemeneia fumejant no parava mai de cremar cadàvers, ni de dia ni de nit, per no deixar cap rastre de la vida als camps de concentració; la baixada a la pedrera, en grups; les filferrades elèctriques que tancaven el camp; l'anella on penjaven els presoners per castigar-los públicament i la munió de deportats que amb el cap cot, eren conduïts a la càmera de gas.

Aquest és un dels cupons de racionament que utilitzava el III Reich. És un cupó de racionament setmanal, i es composava de 1.400 gr. de pa (*brot*), 350 gr. de carn (*fleisch*), 35 gr. de margarina (*margarine*), 62,5 gr. de carn de porc (*speck*) i 2 ous (*eier*). Els quadrets representen el cupó que descanviaven per l'aliment i els grams en qüestió segons la quantitat total marcada en el cupó setmanal.

Els jueus eren el col·lectiu que calia exterminar més ràpidament i per als quals s'empraven tècniques més cruels. En el camp de Mauthausen no sobrevivien més d'una setmana; les tècniques d'extermini eren prou variades: a la pedrera, llençar-los des d'un mur de pedra a una petita bassa des d'una alçada de 100 metres, els deien que s'havien de banyar i els empenyien al buit, si dubtaven alguns segons, una empenta solucionava el problema; *suïcidis* obligant-los a anar a buscar el gorro al costat de les filferrades elèctriques; tancar-los en una barraca amb gossos afamats... Per diferenciar-los dels deportats d'altres nacionalitats, els jueus portaven dos triangles grocs formant una estrella, l'estrella de David. El dibuix ens mostra com un *kapo* pega a un jueu amb el vist-i-plau d'un oficial SS. A vegades els *kapos* eren tan o més cruels que els propis SS.

gent D'aquí

5

Gabriel Ruiz

· Gabi Ruiz (Écija, Sevilla, 1961)
· és el president del grup de
· teatre infantil La Xarxa de
· Castellar d'ençà de la seva
· creació, ara fa deu anys. També
· en fa més de vint que pertany a
· l'Esbart Teatral, des d'on ha fet
· tots els papers de l'auca: autor,
· intèrpret, director... En Gabi és
· una persona molt activa i un
· dels principals referents del
· teatre a casa nostra.
· És precisament de teatre
· i de La Xarxa que vam mantenir
· amb ell, el novembre passat,
· aquesta xerrada.

· Josep Ramon Recordà

Tu, Gabi, fa molts anys que et dediques al teatre...

—La primera vegada que vaig pujar a un escenari va ser l'any 1972, quan tenia 11 anys. Va ser per recitar uns poemes. Jo estudiava a Granollers, en un seminari de franciscans, on vaig estar internat tres anys. Amb uns quants companys, i amb només onze anys, ja vam fundar un grup de teatre que representava obres cada tres mesos. I des d'aleshores ja no ho he deixat.

La primera vegada que jo et recordo haver vist fent teatre va ser en l'antiga Sala d'Actes de l'Ateneu —abans que es cremés i donés pas a l'actual Auditori— realitzant un monòleg que a mi em va impressionar.

—Va ser l'any 1979 en un espectacle que es deia *Esbart a cor obert* que vam realitzar arran d'aquella cercavila que vam fer a Sant Feliu del Racó i que ens va comportar una denúncia i posterior empresonament d'alguns membres de l'Esbart. Vam decidir fer un espectacle perquè cada component del grup pogués manifestar allò que sentia en aquells moments. Jo vaig escriure el meu monòleg i vaig dissenyar l'escenografia, la música, etc.

¿Què hi trobes, en el teatre?

—Aquesta pregunta té una resposta molt llarga. Jo crec que el teatre et dona l'oportunitat d'expressar-te, de comunicar idees, de viure altres vides... perquè quan sóc a dalt de l'escenari m'oblido totalment de la meua pròpia vida i de les relacions amb el món, i sento i em crec la vida del personatge que estic representant, i puc arribar a copsar sensacions i situacions que no et passen a la vida real i que allà les experimentes. Tot això et dona unes vivències molt interessants combinades amb les reaccions del públic, que tens molt a prop i que sents si riuen, si es mouen, si fan comentaris... Quan acaba l'obra i reps aplaudiments i comentaris afalagadors, això et satisfà profundament.

¿Quina obra de les que has fet recordes amb un afecte més especial?

—N'hi ha moltes. Recordo que m'ho vaig passar molt bé quan vaig representar als 19 anys *El jurament pirata*, que és una obra de teatre infantil que vaig escriure jo mateix en tots els seus detalls, personatges, vestuari, decorats, música... Em va fer una gran il·lusió poder estrenar una obra meua. A més va poder entrar en el circuit de teatre infantil de l'Associació del personal de La Caixa i se'n van fer unes trenta representacions. També destacaria altres obres com ara *Pària* d'August Strindberg, dirigida per l'Armand Cortès, amb només dos personatges; *El retaule del flautista*, dirigida pel Jeroni Oller, on feia un personatge molt divertit; *Musiqueries* també amb dos personatges i dirigida pel Vicenç Altimira...

A tu ¿què t'agrada més dirigir o actuar? ¿Els personatges còmics o els dramàtics?

—Tot m'agrada prou, però la veritat és que disfruto més actuant, ja que és més gratificant i descansat. La tasca de director té una altra vessant. Quan vols dirigir un espectacle és perquè tens un projecte al cap i el vols realitzar, i això també t'omple molt. Saps els personatges que vols i com els has de moure. I això et comporta grans maldecaps, discussions, neguits... Fins que arriba el dia de l'estrena has estat patint molt per una colla de detalls: assajos, vestuari, maquillatge... Pensa que el temps de preparació d'una obra oscil·la entre els quatre mesos —les més fàcils— fins arribar a un any. I això vol dir molt de temps absorbit per una obra. *Rèquiem*, l'últim espectacle que vaig dirigir, vam començar a preparar-lo al febrer i el vam estrenar al novembre. Va ser una obra complexa i laboriosa que a mi em va deixar esgotat però molt satisfet.

¿Com veus el panorama del teatre a Castellar?

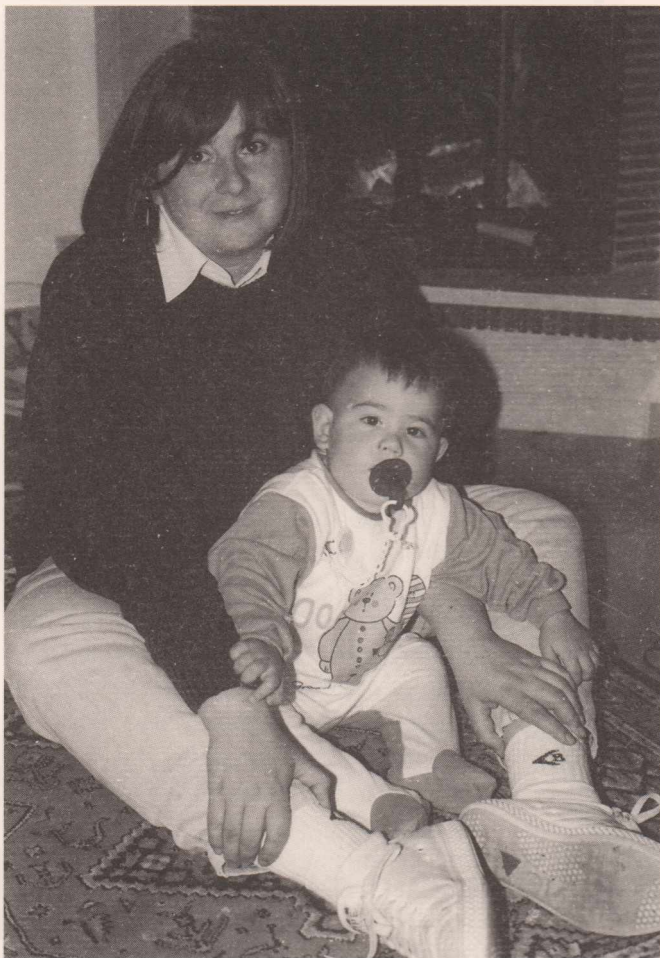
—El teatre al nostre poble té una molt bona salut, i ho dic amb coneixement de causa. La qualitat mitjana dels nostres espectacles està molt per sobre de la que tenen altres grups de teatre amateur i fins i tot grups de teatre professional. Jo ara m'encarrego, en representació de l'Esbart Teatral, de la programació de teatre de l'Ateneu, i vaig a veure molts espectacles de teatre de petit format que es fan tant a Barcelona com a altres poblacions, i crec que es veuen coses que tenen una qualitat inferior a la que estem oferint a Castellar. Posaré un parell d'exemples: fa poc s'ha representat *L'Univers perdut* en un teatre de Barcelona, doncs jo considero que la versió que nosaltres vam fer era millor. I també la resposta del públic. Això mateix opinen els que van veure *Amadeus*, de la companyia Focus —80 milions de pessetes de pressupost— i *Rèquiem* —500.000 pessetes—, que vaig dirigir jo. Els qui van veure les dues obres diuen que, teatralment parlant, era millor la nostra que la de Focus.

Tu ets una persona que no para mai. Aquesta festa major vas dirigir un espectacle de carrer, 'El carro de contes', i al mes d'octubre has participat a l'obra 'Dotze sense pietat' en una gran interpretació ¿Què prepares per al futur més immediat?

—Com a director m'agradaria acabar *El carro de contes* i donar-li més contingut, ja que encara pot donar més de si, i com a intèrpret, l'Alfons Fernández prepara un espectacle, *La mort accidental d'un anarquista*, i m'ha proposat de fer-hi un personatge. L'estrena es preveu per a la primavera de l'any que ve. A llarg termini m'agradaria dirigir alguna comèdia de Shakespeare com ara *Molt soroll per no res* i algun musical com el *Mikado* o *La botiga dels horrors*. També tinc textos meus que m'agradaria acabar i poder representar algun dia.

Ara fa deu anys que va néixer a Castellar el

moviment de teatre infantil Rialles, conegut ara per La Xarxa. Tu n'has estat el director des del començament...

—Jo vaig entrar a l'Esbart Teatral l'any 1977 fent-hi un espectacle infantil. També fèiem teatre a les escoles i participàvem en les festes de la primavera, etc. L'any 1981 vaig estrenar *El jurament pirata*. Tot això em va portar a pensar en la possibilitat de fer una programació de teatre infantil a Castellar. El que passa és que érem molt joves i no teníem mitjans. Vam mantenir converses amb l'ajuntament d'aquella època, amb l'Antonell i el Manel Fitó, però la cosa no va reeixir. Va ser durant la teva època de regidor de Cultura i Joventut, quan vas posar anuncis a *Forja* demanant voluntaris per tirar endavant el Moviment Rialles, que a mi se'm va despertar aquell neguit d'anys anteriors. Vaig acudir a aquella convocatòria i em vaig adonar que perquè allò acabés de quallar només faltava que algú es decidís a posar-se al capdavant, que és el que vaig fer jo. En deu anys l'equip inicial no ha canviat gaire. Seguim molt il·lusionats per treballar en el món de l'espectacle infantil.

¿Quins valors creus que aporta el teatre a l'educació dels infants?

—Un dels objectius de La Xarxa és ser un complement de l'educació dels infants en el lleure mitjançant

La fotografia elegida per l'entrevistat

«Us presento, amb molt de goig, la meva família»

el teatre. Per això es procura que els espectacles siguin pedagògics, de qualitat, participatius, no-violents... No volem que La Xarxa es transformi en una guarderia sinó que sigui una opció de lleure per a tota la família on els nens puguin venir amb els seus germans, pares i avis.

Vosaltres eduqueu els infants perquè vegin en el teatre una sèrie de valors culturals i educatius, però quan aquests infants es transformen en joves de 16, 18, 20 anys, molts deixen d'anar al teatre i fins i tot sembla que el rebutgin...

—Aquest és un debat que hem obert moltes vegades en les reunions que fa la Fundació La Xarxa. Gairebé necessitaria un estudi sociològic. És una cosa que passa cíclicament, potser perquè els joves identifiquen el teatre que programem amb una cosa de nens i ells en aquesta edat lògicament ja no se'n consideren i busquen altres formes de lleure. Val a dir, però, que passat aquesta mena de xarampió, cap als 20-25 anys, molts tornen al teatre.

Amb motiu del desè aniversari de La Xarxa heu organitzat moltes activitats. ¿De quina n'esteu més satisfets?

—Ens vam plantejar que tota la temporada fos de celebració del desè aniversari, i per això vam programar una temporada de força qualitat que va començar amb un espectacle del Talleret de Salt, *Els contes de Ionesco*, molt ben fet. Després vam concentrar els actes de celebració durant el mes d'abril, amb un espectacle, el primer diumenge, per al meu gust meravellós, d'una qualitat excepcional, *El nas vermell*, de la companyia Coco Comín. El primer diumenge de maig vam portar el paller Marcel Gros, que va agradar molt. Tots aquests actes van culminar el 18 d'abril amb una gran festa de La Xarxa: un cercavila amb els grups d'animació Pep Callao i els Pepsi Colen, els Nets i Polits i un ball a la plaça Major a càrrec de Pep López i Sopars de duro. Tots ells són grups de gran qualitat, i portar-los ens va suposar un gran esforç organitzatiu. També hem d'explicar que per Sant Jordi vam presentar un àlbum de cromos adhesius, *Castellar, un tomb per la Vila*, que també ha tingut molt d'èxit ja que n'hi ha uns cinquants circulant per la vila. Totes aquestes activitats les voldríem acabar amb l'edició, prevista per a finals d'aquest any, d'una col·lecció de contes escrits per autors castellarencs que voldríem que tingués continuïtat. Per tot això he de dir que considero que amb La Xarxa i l'Esbart Teatral el futur del teatre a Castellar està assegurat.

25 preguntes a Gabriel Ruiz

¿Li agrada el seu nom?

Sí. Sempre m'ha agradat el meu nom, tant per la sonoritat com pel significat i l'origen. L'arcàngel Gabriel sempre ha estat una de les figures religioses que més m'ha atret. Me'l van posar pel meu avi patern, a qui no vaig ser a temps de conèixer.

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

Sóc empleat de banca. En concret sóc responsable del Servei d'Atenció al Client del Banc Sabadell. Mai no m'havia plantejat la banca com a objectiu de la meva activitat professional, però ja fa més de vint anys que hi sóc i m'hi trobo bé. Tanmateix, des de petit he sentit una irrefrenable atracció per l'art en totes les seves vessants. M'agrada pintar, dibuixar, cantar, escriure... i sobretot el teatre: actuar, dirigir i escriure'n.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Quan als catorze anys li vaig prendre involuntàriament el seient de l'autobús a una noia que no havia vist mai. Als pocs dies la vaig trobar a l'institut, a Sabadell, i va resultar que vivia a Castellar, com jo. Des d'aleshores no ens hem separat. D'això fa gairebé 25 anys i en fa més de 15 que ens vam casar.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Tinc una tendència natural a deixar-me portar pels sentiments, però m'esforço per imposar el raonament a les meves decisions.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

La intolerància i la intransigència.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

A banda de la passió que pugui sentir per les persones que estimo, la meva principal passió sempre ha estat, fins ara, el teatre.

¿A què li resulta impossible dir no?

A la meva família i a una proposta interessant.

¿Amb quin dels cinc sentits se'l pot seduir més fàcilment?

Amb el tacte.

¿Què fa quan se sent acorralat?

No recordo haver-me sentit així. Penso que totes les situacions, per difícils que siguin, tenen una sortida.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver protagonitzat?

Em resulta impossible triar-ne una. Cada història té la seva particularitat, quelcom que la fa diferent de les altres. Unes t'agraden, t'emocionen o t'enriqueixen més... és molt difícil, i potser injust, triar-ne només una.

¿Quina història de ficció li agradaria haver inventat?

La creativitat i la imaginació són un aliment diari per a mi, per això cada vegada que llegeixo, veig o escolto una història i m'agrada, no puc deixar de pensar: "com m'agradaria haver-la escrit".

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

La mandra. La veritat és que tinc tan atapeïda l'agenda

i tan poc temps realment lliure, que quan sóc capaç d'abandonar-me a la seducció del sofà a la tarda o a la del llit al matí, no em sento gens culpable.

¿I als altres?

No sóc gens rancuniós. Quan m'enfado acostuma a ser per fets puntuals. L'endemà ja és un altre dia.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit important?

Crec que és indiferent el resultat que n'obtinguis d'un objectiu que t'hagis marcat. Si és un fracàs l'has d'oblidar i començar de nou sense perdre temps, i si pel contrari és un èxit, has de fer exactament igual. L'èxit reconforta i per tant suposa un risc d'estancament i conformisme que s'han d'evitar.

Expliqui'm una situació en què s'hagi volgut fondre.

Quan tenia dotze o tretze anys feia d'escolà a la parròquia dels franciscans a Granollers, i tenia l'encàrrec d'iniciar els càntics perquè els feligresos em seguisin el to. Doncs bé, una vegada em vaig desconnectar mentalment de l'ofici, i de sobte vaig notar un gran silenci, a mi em va semblar interminable, i vaig pensar que em tocava. Sense pensar-m'ho gens vaig començar a cantar: "Sant, sant, sant és el Senyor..." Com que ningú no em seguia i l'oficiant em mirava amb una cara molt estranya, vaig aturar el cant. Ningú no deia res i tothom em mirava, després d'una breu pausa, el capellà va continuar amb la consagració, que era el que estava fent quan jo el vaig interrompre.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

Qualsevol música que pugui relacionar amb uns fets concrets en els quals m'hagi vist implicat sentimentalment.

¿En quina circumstància cantaria un himne?

Quan el simbolisme de l'himne és necessari per defensar la pròpia convicció.

Si es veïés forçat a ocupar un càrrec polític, ¿quin exerciria amb més entusiasme?

Qualsevol que pugui desenvolupar de manera útil a la comunitat i al qual pugui aportar una certa garantia de bons resultats.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

A molts governants els faria fer feines humils, i als famosos de les revistes els donaria oficis d'esforç físic. Però sense cap mena d'animadversió, tan sols perquè visquin noves experiències i amplïin els seus coneixements.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Que el meu fill gaudeixi d'un món més saludable i solidari.

¿Com s'imagina el paradís?

No me l'imagino, espero que sigui una sorpresa.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

Al meu pare.

¿Què pensa en llegir els versos de Jaime Gil de Biedma: "Envejecer, morir, es el único argumento de la obra"?

Que fisiològicament és una afirmació correcta, però que en un altre pla molt menys pragmàtic, podem assegurar que el desenvolupament de l'argument és, sovint, més important que aquest.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

El fet d'estar viu.

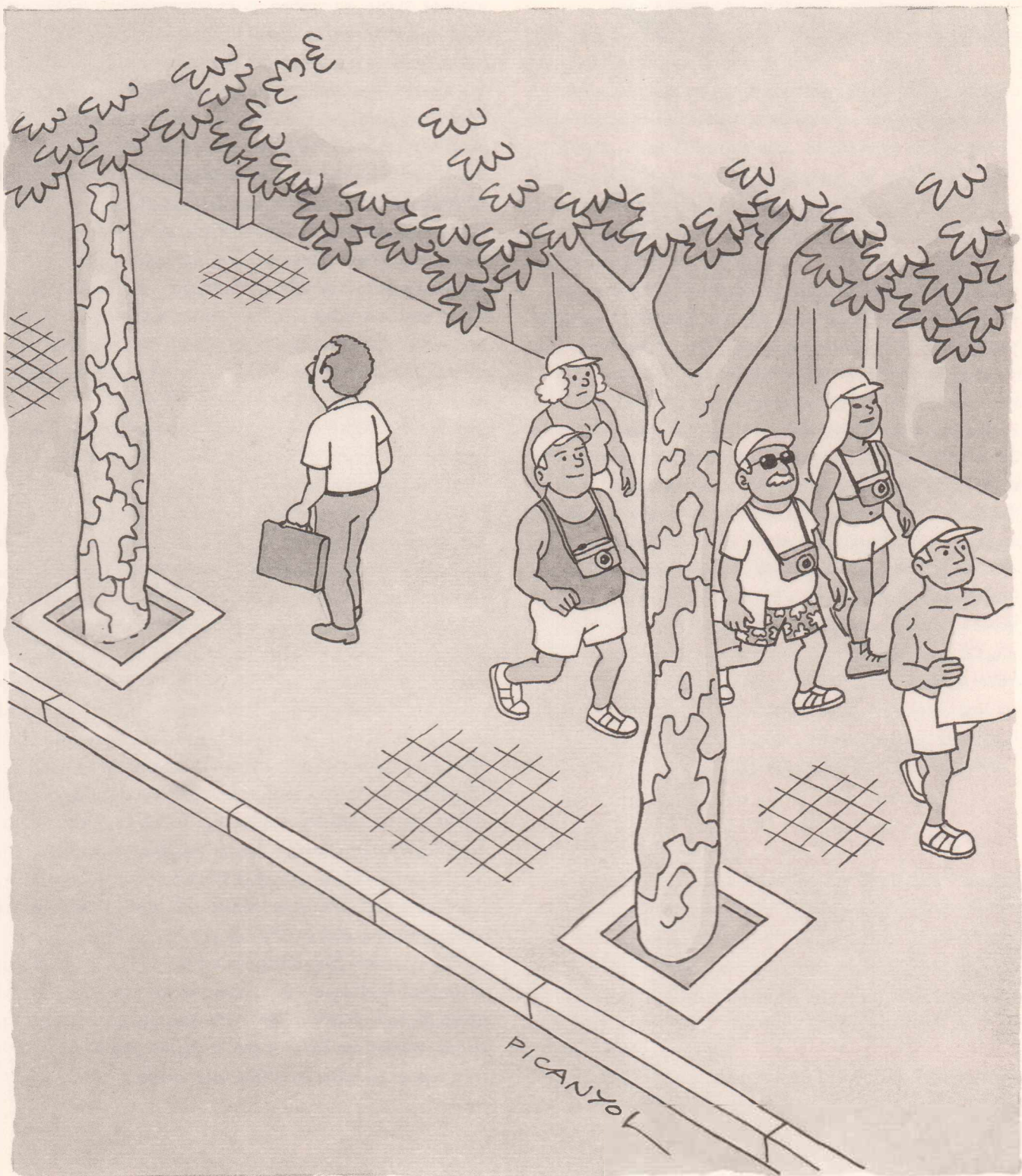
¿Què canviaria de vostè mateix si pogués?

Doncs no ho sé. Potser moltes coses o potser cap. Crec que l'important és intentar superar els defectes, físics o no, amb voluntat i consciència.

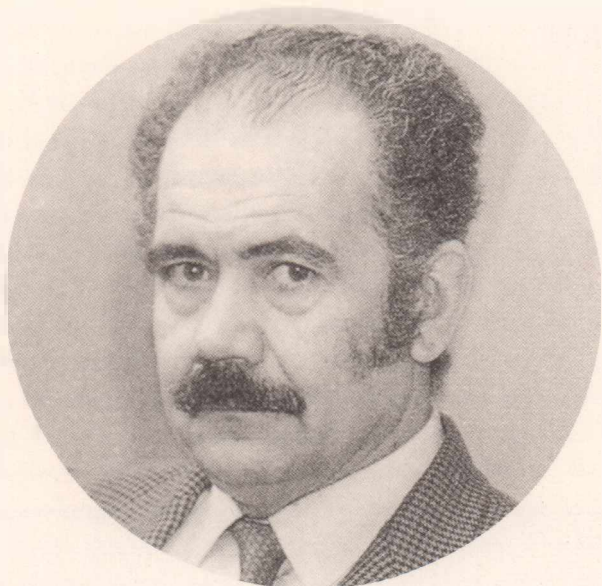

Albert Jané

Del "Quadern de Barcelona"

Albert Jané (Barcelona, 1930) va cursar estudis mercantils i va exercir de dependent de banca fins a l'any 1963. El 1958 va iniciar la seva activitat com a professor de català i des d'aleshores ha realitzat una tasca incessant en l'ensenyament de la llengua catalana, en la qual sobresurten la publicació de diversos tractats gramaticals (*Signe, Gramàtica essencial de la llengua catalana, Pas a pas*) i un *Diccionari de sinònims*, així com la col·laboració periodística més extensa sobre qüestions lingüístiques de tota la història de la llengua catalana: a la revista *Tele/estel*, de 1967 a 1970, i al diari *Avui*, ininterrompudament, de l'abril de 1976 a l'abril de 1985. El 1963 es va incorporar a la revista *Cavall Fort*, de la qual va ser director del 1979 fins al 1997 en què es va jubilar. La seva activitat literària s'ha centrat en la traducció i l'adaptació de narrativa popular, catalana i universal, i també de còmics amb sèries tan famoses com *Els barrufets*, *Gil Pupil·la*, *Sergi Grapes*, *Aquil·les Taló*, etc. També ha fet adaptacions de pel·lícules per a nois i noies. En aquest sentit, l'adaptació de la pel·lícula *La venta focs* va iniciar l'any 1977, en termes absoluts, el doblatge de pel·lícules estrangeres al català. Ha publicat també un llibre de reflexió excursionista, *Els camins irresolts*, i un dietari, *Tal dia farà l'any*.

ARTILLETRES s'honora amb la seva col·laboració, que trobareu en aquestes pàgines, i que consisteix en una versió reduïda del seu extens dietari "Quadern de Barcelona", corresponent al mes d'agost de 1992 —unes molt particulars vacances a la ciutat—, així com en una sèrie de contes que aniran apareixent en els propers números.

1 d'agost de 1992

Avui és Sant Feliu, el sant del pare. L'adroguer tanca i ja gairebé no té res.

S'ha mort en Josep Tarrés, que quan jo era jove net era un famós campió de lluita lliure —una època en què la lluita lliure era molt popular. En Tarrés era molt amic d'un company de treball, en Josep Maria Teixidor, que era molt simpàtic i tenia molta *palica*, i moltes ganes de fer-se veure, de distingir-se, però sense cap mèrit ni circumstància propis per a fer-ho. Quan sortia amb en Tarrés no anava poc cofoi, al seu costat! De fet, això era una característica d'aquella època tan grisa i tan pobra. Qui volia presumir, s'havia d'acontertar presumint d'allò que tenia. N'hi havia un que tenia unes ulleres fosques d'un model que estava de moda: no se les treia ni per dormir! No podia presumir de res més. En Tarrés, d'altra banda, era un bon noi, un xicot de barri (del Clot, em sembla), senzill i sense pretensions.

Pujo a *Cavall Fort* a peu, tant per fer exercici com per recollir-hi papers. Passo per la plaça de vendre, de Gràcia. Ja hi ha moltes parades tancades. Amb metro fins a la plaça de Catalunya. Quin goig, veure la rotonda del metro neta de purrallà. A veure si dura, perquè no ens en fiem, no! Algunes compres. Al meu despatx. Començo la traducció del còmic "Ciutat llum", però escriure a màquina em produeix un horrible mal a l'esquena. Llegeixo *El surrealisme*, de Giménez Frontín, editat per Barcanova. És un manual molt llegidor i molt clar. És de dordre que no estigui ben corregit. L'autor, que habitualment escriu en castellà, el va presentar —m'han dit— a l'editorial en català. En versió seva o d'altri? O potser seva però revisada per altri? No ho sabem. Però a l'editorial, on hi ha bons correctors, capaçs de corregir-me a mi, s'hi van mirar gaire? Hi trobo construccions d'un adverb de dubte i subjuntiu, la construcció "prou com perquè...", els falsos correlatius "no tant... sinó", el datiu pleonàstic, ús innecessari de "au" (per "ocell"), "pura i simplement", castellanismes com "refundició", males traduccions com "arrabassar" en lloc de "arravatar" traduint "arrebatar", falles de morfologia i accentuació i una presència aclaparadora del conjunt "no només". En canvi, m'agrada llegir-hi "sigui amb les armes, sigui amb la ploma o amb ambdues coses alhora". Jo, és clar, hauria preferit "totes dues coses", però almenys s'ha evitat la grotesca mimesi "i/o". El llibre conté reflexions molt interessants i suggerents, i valdrà la pena tornar-hi.

Dino a casa. Migdiada, rebentat. A mitja tarda, cap al meu despatx, pel carrer del poeta enamorat. Treball en la traducció del còmic de Norma, amb molta lentitud, perquè em fa molt de mal a l'esquena. Al vespre, molta gent pel carrer. D'on surt, tanta gent?

3 d'agost de 1992

Teòricament, avui és el primer dia de les meves vacances. I sí: al matí, faig cap al meu despatx del carrer de la fontanella fresquívol·la però, com que faig vacances, em permeto una petita marrada pel barri de sant Pere. Val més mirar-me una vegada més l'església de Sant Pere de les Puel·les —a més dels casals del carrer del poeta enamorat— que no veure res. He d'acabar la meua traducció del "Ray Banana" (sí, es diu així) i m'hi poso de valent. Hi ha algunes lleganyes de núvols que es van confabulant i cap a migdia es posa a ploure. Quatre gotes. Val més això que res: com la passejada per l'antic barri de Sant Pere. Abans d'anar a dinar, ja he enllestit la traducció. Ara només es tracta de repassar-la a fons, amb un bon parell de lectures. El retolista de Norma, per l'experiència que en tinc, es menja moltes comes —tan essencials en els diàlegs! Per això també m'entretinc a subratllar-les totes en vermell. A veure si així s'hi fixarà més. Dino a Cala N'Guera. Hi ha força gent. En passa molta, de gent, que mira, mira, però no s'acaba de decidir a entrar. Miren la carta, exposada a l'exterior, alcen el cap, per mirar per sobre de les cortinetes, intenten sotjar per la porta i, al capdavant, la indecisió i la timidesa els vencen i no entren. Alguns arriben a entrar i tornen a sortir. Avui, fet no gens inusual, la parella que tinc al costat, després d'haver mirat la carta, no sé si impacients o poc convençuts, s'alcen i se'n van.

De nou, al despatx. A les cinc, tinc la meua revisió feta. Ara espero en Ramon Casals, que triga una mica. Finalment arriba i li dono el material amb la correcció que m'havia encarregat. Volant cap a Norma —pel carrer del poeta enamorat. L'Eva —en Laureano ha plegat. De nou al despatx. Lectura. *La divina comèdia*. Escric. Un conte i tot, entre altres coses: "El somni" (com Bernat Metge). Sopo a Cala N'Guera. Gent pel carrer. Mal a l'esquena. Començo una altra traducció que tinc pendent, un còmic de la sèrie "Barelli". A dormir amb l'autobús de les dues.

4 d'agost de 1992

Avui, segon dia de vacances, el periple és més llarg que el d'ahir. Quan sóc a la plaça de Sant Pere, en lloc de torçar a la dreta, cap al Palau, tiro avall, cap al carrer de les Basses de Sant Pere, que ara quedarà totalment desfigurada, amb uns edificis nous, i a la de Sant Agustí Vell, on em miro una vegada més la casa gòtica, tan degradada —però gòtica— que hi ha a la part de dalt, a mà esquerra. Tiro pel carrer Carders. A molts balcons hi ha banderes catalanes. No n'hi ha cap de la dels monopolis. La gran esplanada, a l'esquerra, que ha fet desaparèixer gairebé el carrer Vermell. El

pare solia dir que era el carrer més tètric de Barcelona. Era estret, sense cap botiga ni establiment, no hi passava mai ningú i el seu traçat curvilini feia que un cop al mig, no es veia ni la sortida ni l'entrada. El seu traçat encara es pot apreciar. El carrer Carders és encara un bon carrer comercial, amb botigues i oficines de caixes d'estalvis, molt animat. L'antiga capella d'en Marcús, que es va fer tan cèlebre arran del maig del 68. Alguna casa notable, amb grans finestrals, que fa goig de veure —però s'ha de mirar. A la Via Laietana trobo el meu amic Modest Monlleó, del Centre Excursionista. El barri gòtic. Els turistes. La catedral, amb els claustres prodigiosos, la nau en la penombra, la nua capella de Santa Llúcia. La Pia Almoïna. Voldria visitar l'exposició de la Catalunya medieval, però no obren fins a les onze. Són genials. I si mirava de pujar a les torres de la catedral? Al claustre hi ha un guàrdia jurat —com si fos un banc o un supermercat— i li manifesto la meua pretensió. L'home, a qui no han arribat els efectes de la campanya de normalització lingüística, em diu que m'he d'anar a apuntar en un lloc que en diuen la Pia Almoïna, i que em diran el dia i l'hora. Ah!

Al meu despatx del carrer de la fontanella cantaire, que brolla, com un miracle de frescor, del cor del cingle eixut. Treballo en la traducció del Barelli. Quin mal a l'esquena, pobre de mi! Quin mal al costat, pobre de mi! Dino a Cala N'Guera. El tren de Sarrià. El meu vell amic Joan Ten, que em diu que ja s'ha jubilat. Tothom es jubila. Als joves els grans els fan nosa. En Ten em parla amb entusiasme d'alguns dossiers monogràfics de *Cavall Fort*, com el de la mitologia grega. Ai, caram! Baixo a les Tres Torres. Calor. Filmtelm. Comença el doblatge de *Saffi*. En Xavier de Llorens. La Montserrat Sagué. Ha baixat de la Cerdanya, per a aquesta convocatòria. I ara se n'hi torna. Té una casa a Llo —tocant a les gorges del Segre. Em diu el mateix que m'ha dit tothom que passa uns dies a muntanya: que cada dia, havent dinat, fa un bon ruixat. Quina sort! Quina enveja! En Vicenç Domènech, l'Arquimbau, en Jordi Vilaseca. Avui tots parlen en català —dóna gust. Pleguem a un quart i mig de deu. Encara no és fosc del tot —però ja s'hi comença a conèixer. De fet, trobo que al carrer no hi fa la calor que temia —sortint d'un ambient d'aire refrigerat—, i la claror té un punt, si no màgic, irreal. Agafo un taxi i vaig a sopar a Cala N'Guera. En Manel em diu que a mitja tarda semblava que anava a fer un ruixat, però s'hi ha repensat.

Al meu despatx. Barelli. De sobte el cansament s'apodera de mi, em venç, i he de descansar un parell de vegades. Em costa acabar una pàgina de Barelli. Faig una visita ritual a Can Poca Fe —café i aigua— i em refaig una mica. Escric. Agafaré l'autobús de dos quarts de tres.

5 d'agost de 1992

A primera hora del matí s'ennuola. Encara més xafogor —diuen. És clar. Però ens estalviem la potència del sol, la seva cremor i la seva claror feridora. Podem travessar els carrers sense haver d'anar a buscar els passos protegits per les ombres, perquè els senyors de la circulació l'han ordenada pensant només en els cotxes, la mare que els va parir —els senyors de la circulació.

El diari no es pot llegir. Només saben parlar d'esports, la mare que els va parir! I la miserable pàgina que reserven a la cultura, la dediquen... a la Carmen Sevilla. (!) Parlo del *nostre* diari, és clar, del diari *Avui*, que ha entrat en aquest procés tan trist i imparable de desnacionalització a ultrança. Amb tanta il·lusió que el vam veure néixer, aquest diari! I que hi vam contribuir!

Al meu despatx reviso el text de la pel·lícula *Saffi*, un cop ajustat. S'hi hauran d'afegir algunes parts de diàleg, car la llista —de diàlegs— en anglès que ens van enviar els hongaresos curteja amb relació a la pel·lícula real, és a dir, a les imatges.

Havent dinat, amb el tren de Sarrià fins a les Tres Torres. Està núvol. A mi em sembla que passa una mica d'aire. Però no tothom ho aprecia. Generalment, hom s'estima més dir que fa molta calor, molta calor, molta... i els qui intentem matisar no som pas gaire ben vistos. Filmtel. *Saffi*. Avui, a més d'en Xavier de Llorens, que dirigeix el doblatge i fa el principal paper, tenim la Marta Martorell, l'Anna Pallejà, la Carme Contreras i la Teresa Manresa —que fa el paper de protagonista. A aquestes ja no els costa gaire —no els costa gens— de parlar en castellà. Acabem que són les deu tocadetes. Amb els trens de la Generalitat de Catalunya torno al meu despatx. Per la Rambla de Canaletes i per la plaça de Catalunya hi ha molta gent. Potser n'hi ha de tot el món —la majoria en calçotets. I amb la gorra de visera de què parlava ahir el professor Garcia Petit, la gorra de la vulgaritat uniformada. A la historieta "Tretze contra u", de la sèrie "XIII", de Vance i Van Hamme —un dels millors còmics dels darrers anys— hi ha dues vinyetes que representen exteriors, l'una en un parc públic, l'altre en un moll freqüentat per turistes, i com a ambientació, es veu, en totes dues, un senyor més aviat panxudet, cofat amb una d'aquestes gorres de visera, i xuclant el contingut d'un got de plàstic amb una palleta. En una d'aquestes vinyetes, aquest personatge va acompanyat pel seu fill, que és el retrat fidel —en petit— del seu pare. En l'altre, els fills són dos, tots dos, també igual que el pare, panxuts incipients, la mateixa vestimenta, la mateixa gorra de visera, el mateix got de plàstic amb la palleta. Vet aquí, com un

valor afegit al de la historieta, un retrat perfecte del model d'home americà —cada vegada, sembla, més general.

De petits tot ho volíem —perquè no teníem res. Res. Teníem tendència a voler coses inútils, segurament perquè intuïem que les útils, pel sol fet de ser-ho, ja quedaven automàticament fora del nostre abast, més enllà de les nostres possibilitats d'adquisició. Però el comentari dels grans era d'una lògica contundent. "Què en vols fer, d'això?" Tot canvia i avui, de fet, tots plegats, poc o molt, de coses bé en tenim. Jo, si més no, en tinc moltes, de coses: llibres (sobretot), revistes, carteres, carpetes, encenedors, llapis, estilogràfiques, retoladors, bolígrafs, màquines d'escriure, de retratar, corbates, jerseis... Hi ha moments en què em sembla que tinc massa coses. Però no tothom s'ho mira així: jo, com que he passat de no tenir res —tenia un llapis estilogràfic molt bonic, amb la molla trencada i, per tant, inútil— a tenir les coses que necessito —si no les tinc i les necessito les compro— he eliminat totalment l'adoració fetitxista dels objectes. "Què vol que en faci?", dic, o diria, si la cortesia m'ho permetés, davant de certes propostes d'adquisició.

6 d'agost de 1992

Continuo la traducció del Barelli. És la traducció del mal a l'esquena. Uns altres retocs a la traducció de *Saffi* —hi ha diàlegs en què falta text, i s'ha d'inventar. Dino a Cala N'Guera: avui, no se sap per què, hi ha molt poca gent. Havent dinat, cap a quarts de quatre, me'n vaig a l'estudi de les Tres Torres. Anar-hi amb taxi és absolutament inútil i superflu. Està mig embromat, i malgrat els escarafalls de la gent —els escarafalls generals, que ens farien creure que ens trobem a l'Àfrica—, es pot anar perfectament, sense haver de suportar l'ardència solar, fins a l'estació del tren de Sarrià. El que més aviat em sap greu és que a les quatre em tancaré en una sala de doblatge, totalment aïllat del món exterior, i no en tornaré a sortir fins més tard de les deu, i a mi m'agradaria veure el pas de la tarda, controlar com declina i com evolucionen aquestes bromes que han fet la seva aparició. Però ja se sap que primer és l'obligació que la devoció. Els trens de Sarrià funcionen bé, són nets i còmodes, tant més que ara hi ha poca gent. No es permet fumar a les estacions, cosa que està molt bé, però sembla que no saben resistir la temptació de la pol·lució sonora. La temptació de la xerrameca inútil, del soroll, de la musiqueta de xim-xam, és permanent, general, molt difícil de resistir. Es veu que els qui agraïm el silenci, la quietud, som molt pocs, una minoria insignificant, menyspreable —i, efectivament, generalment menyspreada.

Tercera sessió de doblatge de *Saffi*. En Miquel Cors

estava convocat a les 4. És un gran actor, amb molta personalitat, molt expressiu, i un xicot alegre i divertit. Però entre les seves virtuts no hi ha pas la de la puntualitat. Sempre li passen coses que el priven de ser puntual. Avui se'ns presenta a quarts de sis. Un problema amb el cotxe, naturalment. L'altre actor convocat és en Sais, que em diu que ell doblava el barrufet bromista. En Cors i en Sais fan dues bones creacions del governador i el seu seuaç Rat-Penat. Pleguem tard. Torno amb el tren de Sarrià. A la Rambla i a la plaça de Catalunya hi ha una animació extraordinària: una gran abundància de calçotets, gorres i escapularis. Avui no soparé. De fet, de tant en tant, no sopar és bo: t'aguditza la tendència a la insociabilitat. Les persones som massa sociables. I la màquina, suposo que és la cinta, em falla: em surten les lletres ratades i ja em començo a posar nerviós.

Al meu despatx, em proposo d'acabar la traducció del Barelli per poder-la anar a portar demà. Acabar-la vol dir acabar-la de fer i repassar-la ben repassada —això és, un parell de cops. Dormo una mica —fer migdiada a les onze de la nit no deu ser gaire freqüent—, vaig a prendre un cafè i una mica d'aigua i m'hi poso de valent. Ho aconsegueixo, sí, però me'n vaig a dormir amb l'autobús de dos quarts de quatre.

7 d'agost de 1992

Avui és Sant Albert. Sant Albert de Sicília —em sembla. El sant Albert més important és el Magne —el motiu ja ho diu ben clarament. Va ser un personatge molt savi, que surt a totes les enciclopèdies. Dels altres no se'n sap pràcticament res, ni tan sols, llevat del d'avui, un determinatiu que els individualitzi —tal com passa, d'altra banda, amb la immensa majoria dels sants. De petit, això, jo no ho entenia: si era tan clar quin dia era Sant Josep, Sant Joan, Sant Pere... com és que de Sants Alberts n'hi havia més d'un? El fet és que d'acord amb una indicació de calendari, durant tres o quatre anys vaig “celebrar” el dia del meu sant en la diada d'avui. He d'escriure “celebrar” entre cometes perquè la celebració no podia ser més modesta: recordo que un any, quan jo en devia tenir dotze o tretze, a casa em van donar diners i em vaig comprar una paperina de xufles! Però com que no n'estava segur, de celebrar el meu sant en el dia que em pertocava de debò —quan ja sabia que, en realitat, hi havia més d'un sant que es deia Albert, i cada un d'ells tenia el seu dia—, no fos cas que m'equivoqués i el celebrés indegudament, vaig voler sortir de dubtes i l'única manera era preguntant-ho al meu padri. Encara recordo la seva resposta: “Ai, fill meu. Tu mateix, celebra'l el dia que vulguis, que no ve d'aquí. Tant és un

dia com un altre.” I per demostrar el que acabava de dir, va explicar el seu cas: ell es deia Antoni, i celebrava el sant el dia de Sant Antoni de Pàdua, és a dir, el 13 de juny. Però moltes vegades, potser perquè a casa seva sempre havien tingut cavall —anaven a repartir oli—, molta gent el felicitava el dia de Sant Antoni el de gener, és a dir, Sant Antoni Abat o el dels burros, i ell acceptava la felicitació, donava les gràcies educadament i no es molestava pas a aclarir que el seu sant era l'altre. El fet és que vaig deixar de celebrar el sant, sobretot perquè, influït pel meu pare, a partir dels tretze o catorze anys em vaig fer anticlerical —i vaig ser anticlerical practicant durant molts anys. De gran, m'he deixat integrar, sense oferir gaire resistència, en la roda de les celebracions onomàstiques —regal i convit—, el meu aniversari essent del tot impossible de celebrar, car vaig néixer el 13 d'aquest mes, en una data de dispersió total: qui se n'ha anat a Menorca, qui camp a la Vall d'Aran, qui sua per tot Itàlia, qui es rosteix a vora el mar, qui passeja per Viena preguntant què es pot comprar... I “han” triat el dia 15 de novembre, sense cap resistència per part meua. Segons el meu amic Ruaix, de Moià, que a més de gramàtic és capellà, que el baptisme comporti l'adjudicació d'un nom —el nom d'un sant—, no vol dir que el batejat quedi sota el patrocini personal d'un dels sants d'aquell nom. (Sembla que el nom amb més sants és Joan: més de noranta! El 24 de juny, per exemple, no és únicament Sant Joan Baptista sinó, també, Sant Joan Portuense.)

Al matí, amb tota la meua bona fe, me'n vaig a portar la meua traducció del Barelli a l'Editorial Joventut. Naturalment, és tancat, fan vacances. I jo que me'n vaig anar a dormir a vora les quatre per acabar-la! A peu fins al meu despatx de la fontanella murmuriosa. Les ombres del camí: la dels arbres del seminari, al carrer d'Enric Granados, la de la rambla de Catalunya. Després, vaig a la Caixa a ingressar uns talons i a cobrar. Però la senyoreta em diu que tenen les màquines espatllades. Els inconvenients de la tècnica moderna —de les tecnologies, tal com volen que se'n digui. En aquest cas, però, d'inconvenients no n'hi ha cap, perquè, com se sap, hi ha dues o tres oficines de la Caixa a cada cantonada. Llibreria Ona. Veig un llibre que es diu *Et in Arcadia, ego*, frase que és en un quadre, *Les bergers d'Arcadie*, de Poussin, que es conserva al Louvre, i sobre el qual s'ha bastit tota una sèrie d'històries i suposicions, més o menys esotèriques. Pregunto a la Conxita si mai li demanen si tenen llibres d'esoterisme i què proposa, en aquest cas. La Conxita em diu que sí que li'n demanen, però que no hi ha res a proposar. Compro el segon volum de les memòries de l'Oriol Bohigas (el primer, no el tenen), un llibre sobre rutes verda-guerianes i un altre sobre castells de la zona del

Montcau. I *Serra d'Or* (juliol-agost). No tenen *L'Avenç*, i el compro a l'antiga llibreria d'en Fornas. I entro a Can Teixidor, a comprar material: encara tenen holandesos, però cada cop costa més de trobar-ne.

Ahir o abans-d'ahir vaig trobar la Carme Solé, que em va dir que venia del Poliorama, on feien una obra d'en Brossa. Tanmateix, l'escriptor, en una entrevista que li fa en Jordi Coca al darrer número de *Serra d'Or*, es plany, per enèsima vegada, de la desconexió que hi ha del seu teatre. Si en lloc de néixer aquí hagués nascut a l'estranger, en Brossa seria unànimement reconegut com el Xesc Pi del segle XX. En Coca diu que en Brossa ara es dol de que (*sic*) el seu teatre continuï essent un dels misteris més complets de la dramaturgia catalana. I quan en Coca pregunta que com és que no se'l representa (?), en Brossa respon: "Potser jo hauria de ser estranger. Em sembla que la pega que té és que jo no sigui japonès. Llavors potser sí que el farien." I, al cap de poc: "També hi ha el fet que el meu teatre sigui tan abundant. Tenir molta obra et fa impenetrable, perquè la gent s'espanta i ho deixa córrer. Si només tens tres obres, és diferent." "Pels escrits de gent jove sobre teatre veig que desconexen completament la meua poesia escènica." "Per això he acumulat tanta obra. Segurament això que dic és un defecte, la conseqüència del qual és que el meu teatre no es coneix. Hi ha pocs crítics que el coneixin." Pobre Brossa! No li fa cas ningú: "La mica de projecció que es fa de la literatura catalana consisteix en unes persones que van pel món parlant d'elles mateixes. I si no hi ets, no hi ets comptat." Deu ser veritat, que no se'n recorda ni en fa cas ningú, d'en Brossa, perquè ho ha dit centenars de vegades: a cada entrevista que li fan els diversos mitjans de comunicació. D'això, el meu pare, en deia fer voltes a la sínia.

Última sessió de doblatge a les Tres Torres. Avui tenim en Crespo, que és una de les seves veus més característiques del doblatge, i els que doblen els personatges secundaris: Baron, Campillo, Gavalda... I en Joaquim Cardona, que dobla el Galtaplè. Tots ho fan, amb escreix, amb el mínim d'eficàcia exigible, no hi ha res a dir. Acabem a les deu. Torno al meu despatx. No sopo. Escric fins a les dues.

Hi ha moltes persones que han tingut una existència interessant, una certa significació col·lectiva, però de les quals, després del gran traspàs, no queda cap rastre ni cap testimoni escrit. No surten a les enciclopèdies, especialment si no han publicat cap llibre, i, a vegades el seu anonimat és absolut. L'últim número de la revista *Muntanya*, del Centre Excursionista de Catalunya, dedica un record a dues d'aquestes persones: Josep Maria Colomer i Torrent i Narcisse Brugal. El primer era un gran pirineista, que no recordo haver

conegut, i el segon, Narcisse Brugal, va ser un dels meus professors de francès i company d'excursions. És de doldre que la semblança pòstuma que en fa Isabel Brú (*sic*) no sigui gaire encertada —ditiràmica i convencional. A part errors d'informació: els deu anys que en Brugal va passar a Perpinyà van ser després d'haver-ne passat ben bé vint-i-cinc a Barcelona, quan ja coneixia perfectament la realitat catalana. El cas, però, és que haurà quedat, en lletra impresa, documentalment, la seva fitxa, l'essència del seu currículum. A *Serra d'Or*, Albert Manent recupera de l'oblit el senyor Francesc Payarols, el primer traductor del rus al català. Té noranta-sis anys i és, doncs, un miracle que hom hagi pogut recollir i donar a conèixer una síntesi dels seus records. Si n'hi ha d'haver, de persones, amb una significació semblant que han quedat per sempre més en l'anonimat!

Ja fa una setmana que he començat les vacances. Si no vaig enlloc, hauria de mirar d'aprofitar-les d'una altra manera. Però el mal a l'esquena potser em limitarà, pot ser que les meves vacances siguin inútils del tot.

8 d'agost de 1992

Visita a l'exposició "Catalunya medieval", a la Pia Almoïna, al Tinell i a l'església de Santa Anna. És l'ocasió de veure algunes peces memorables, com el penó de sant Ot, que diu que va fer la senyora Elisava (estaria contenta, si sabia que han donat el seu nom a una escola) o les famoses bíblies catalanes. Hi ha força gent, cosa que sempre reconforta —no tothom s'ha deixat alienar. Un text, distribuït en petits plafons, a cada grup de peces exposades, intenta de situar-les en el seu context històric, social, econòmic... Em semblen una mica pedantescos i, per tant, ineficaços... No han sabut resistir ni la temptació de recórrer al grup i/o. "Barcelona i/o Tolosa". Ja ens explicaran què vol dir, això. Vol dir, és clar, que hi ha temptacions —les tendències mimètiques— irresistibles. Quin goig, de veure els esplèndids volums de la *Crònica* del rei en Jaume, de les magnífiques Bíblies Catalanes, dels impressionants llibres que recopilen lleis, usos, costums i privilegis, amb aquelles sumptuoses decoracions, i aquella cal·ligrafia tan regular —gairebé intel·ligible per als no especialistes—, i aquells marges, en les compilacions de lleis, amb diverses sèries de glosses i comentaris —potser glosses de les glosses, o comentaris dels comentaris. (A mi sempre m'ha temptat, d'escriure amb marges, destinats a glosses i comentaris.) Les pintures romàniques sobre taula desvetllen sempre el comentari de com es manté de viu el color vermell, fet que, és veritat, suscita també la meua admiració. No hi ha dubte que en exposicions com aquesta tan important com el

contingut és el continent. De la Pia Almoina fins al Tinell és obligat d'entrar un moment al pati o entrada del museu Marés, un racó excepcional de la ciutat. I el Tinell, naturalment, sempre fa goig d'entrar-hi i poder-se'l mirar una altra vegada. (Pel camí he trobat la Roser Capdevila, una de les nostres il·lustradores amb més personalitat, excepcional, amb la seva filla. M'ha preguntat si feia turisme a la pròpia ciutat. Sí, exactament és el que faig.) La tercera etapa es pot veure a l'església de Santa Anna: el material queda distribuït entre el claustre i part de l'església. És a l'església on hi ha els magnífics retaules de Jaume Huguet i Jaume Ferrer II. Però resulta que avui a l'església hi ha un casament —veig, efectivament, el nuvi, un noi vestit de jaqué, calb, que espera la núvia— i es veu que un casament —ara que es tornen a fer amb pompa i solemnitat: anar amb texans ja ha passat a la història— i la contemplació dels retaules gòtics és incompatible, perquè una senyoreta vestida de servei d'ordre ens diu, en castellà carrabiner, que deia l'Espriu, que hem de sortir de l'església. Unes senyores mig protesten. Surto al claustre i, efectivament, entra la núvia, sumptuosament vestida de blanc, com si fos la Sissí o la Fabiola. I al cap de poc, del braç d'un digne cavaller que es veu d'edat més aviat provecta, entra a la nau als acords d'una marxa nupcial que m'ha semblat una mica sincrètica. Bé, em miro una mica algunes de les peces que hi ha al claustre, com la famosa cadira, el cinyell i la custòdia de la Catedral de Barcelona, peces de què ja tenia coneixement en la meua llunyana adolescència, i unes arquetes, que segons una senyoreta explicadora, primitivament eren per a guardar-hi joies i després es van convertir en reliquiaries. L'una és d'origen àrab, tal com indica clarament una inscripció, però, confessa la senyoreta explicadora, que és molt gentil, "no em facis dir què *possa* perquè no ho sé".

Dino a casa. Els de la televisió, entre una estultícia informativa i publicitat esgarrifosa —tenen la barra de dir, amb veu persuasiva, la puta que els va parir, que el millor amic de l'home és... un cotxe!— donen una notícia sensacional: demà plourà. Quina sort. Esperem que serà veritat. Faig una bona migdiada.

A mitja tarda, de nou al meu despatx. Puc tornar a seguir l'evolució del dia, passant de la tarda a la nit a través de les diverses etapes del capvespre. Treballar tot l'any en una sala tancada, sense veure el dia, seria horrible. Llegeixo. Sobretot, el llibre de memòries de l'arquitecte i urbanista Oriol Bohigas. És realment difícil, per als profans, que puguem veure o trobar a faltar, en un edifici, tot el que ell hi sap veure o trobar a faltar. La seva casa del carrer de Roger de Flor, per exemple, al costat d'on visc jo, deu contenir els elements que ell jutja imprescindibles en l'arquitectura moderna,

però, si no t'ho diuen, costa de veure-hi altra cosa que una casa de maó. El lector té la sensació que l'arquitecte ha de ser rabiosament del seu temps, però això és molt difícil perquè aquest passa amb una gran rapidesa. L'espectador llec té la sensació, passejant, per exemple, per l'Eixample de Barcelona, que tota l'arquitectura posterior al 39 és clarament distingible per la seva voluntat de racionalisme i de funcionalitat, és a dir, de prescindir de totes les reminiscències ornamentals —en el sentit més ampli i abusiu de la paraula— del Modernisme. Repeteixo, l'espectador llec. Després, és clar, pot matisar un pèl més i rebutjar les mostres clares d'un monumentalisme més aviat hostil i apreciar innovacions clares com, per exemple, la Mútua Metal·lúrgica, l'editorial Gili o les oficines de la Pirelli a la ronda de la Universitat. Però, entremig, quantes i quantes coses que un no gosa jutjar, perquè és incapaç de percebre tant els encerts com les mancances i els errors.

Cap a les onze surto a prendre un cafè a Can Poca Fe. Torno al despatx. A última hora inicio un encàrrec editorial que tinc pendent: la traducció del còmic *Drôle de lilas*. Molt d'escàndol pel carrer.

9 d'agost de 1992

Quina sort! Quin goig! Quina alegria! Plou, i plou intensament. El cel és negríssim, d'una foscor intensa, i l'aigua cau a bots i a barrals. Quants de microbis que matarà. Esmorzo a casa. Continua plovent. Surto, protegit amb un bon paraigua, i vaig a agafar el metro. Però baixo a la Gran Via, per prendre un cafè a la guingueta d'en Fontenelle, que va viure cent anys. Al meu despatx. Miro la pluja. Llegeixo el llibre d'Oriol Bohigas. Traducció del còmic. Cap a migdia para de ploure, els núvols s'esberlen i s'asserena. Ja farà bonic, de veure el cel ben net, però hauria valgut la pena que la pluja s'hagués allargat una mica més.

L'Oriol Bohigas diu que li sembla que les banderes catalanes del Palau de la Música, de la Sagrada Família, del transbordador de Montjuïc, de Sant Pere Màrtir quan van fer el Congrés Eucarístic i la de Montserrat quan van entronitzar la Mare de Déu havien esta col·locades pel mateix grup, més o menys relacionat amb el Front Nacional de Catalunya. Entre aquests hi havia un excursionista que es deia Palà, el fill del digne senyor Palà, que vaig conèixer al Banc Hispano-Americà. Aquest noi Palà es va haver d'exiliar, arran d'aquells fets, i recordo que el seu pare, bonhomiosament, li deia l'"abanderado".

Al migdia torno a casa amb metro. Ja està ben serè però, si més no, gràcies a la pluja benefactora, el metro no es veu envaït per les horribles mainades plebees que

tornen de la platja.

Després d'una bona migdiada, a mitja tarda, torno cap al meu despatx de la fontanella ombrívola. El cel ha quedat ben net, lluminós, i un vent de component nord hi aporta una frescor agradabilíssima. El capvespre, per tant, ha de ser bellíssim, i és gairebé un pecat no consagrar-li tota l'atenció. Passo pel carrer del poeta enamorat. Grans esteses de fulles seques. Ja al meu despatx, la circulació queda interrompuda i el silenci del carrer s'agermana a la dolçor serena de l'hora. Llàstima d'una colla de brètols que van amb licopta, que, de sobte, com un escamot de bàrbars insensibles i apocalíptics, trenquen la màgia i l'encís d'aquest moment amb el seu sorollot. Els zeppelins són, certament, molt més discrets.

10 d'agost de 1992

Al matí, un passeig pel barri del cotó i pel barri de Sant Pere. El dia, de nou, és clar, serè, fresc. Només algun núvol viatger. Al meu despatx. El llibre de l'Oriol Bohigas. M'agradaria saber si l'han corregit, i amb quin criteri. A la primera pàgina ja trobo "...uns parèntesis d'espera ni tan llargs com per crear-me la mala consciència de la pèrdua de temps, ni tan curts com per no poder-los aprofitar..." Caldria saber, o a mi m'agradaria de saber, si cap corrector s'ha adonat d'aquesta construcció, si, —aquest hipotètic corrector— l'admet, si no l'ha tocada seguint el criteri que l'autor ja és prou gran i ja sap el que es fa, què hauria dit l'autor si la hi haguessin esmenada sense preguntar-li res, què hauria dit si li haguessin proposat d'esmenar-la. I els *llurs*? Suposo que són de l'autor —no crec que siguin de l'hipotètic corrector—, però caldria saber-ho. I m'agradaria saber, també, si els usa a contrarcor, o no, si sap que en tots els casos, on diu *llur* podria dir *el seu* o *la seva*, sense que en patís l'estricta correcció gramatical del text.

Dino a Cala N'Guera. Tarda: acabo la traducció —i la seva revisió— del còmic sobre la residència de vells. Llegeixo. Escric. Telefonades —a la Rosa, a la meva germana—, una passejadeta pel carrer del poeta enamorat. A les 8 ja no hi ha ni una ditada de sol al meu despatx. A partir d'ara, ja, la cosa anirà de pressa, fins que ens trobarem, sense adonar-nos-en, en les ombres tardorals. Surto a sopar. Llegeixo. Escric —el conte del marquès de Casa Farell. Me'n vaig a dormir a les dues.

11 d'agost de 1992

Fresqueta. Alguns núvols. Baixo pel passeig de Sant Joan i em vaig mirant els edificis críticament. El catàleg del "Quadrat d'Or" inclou la

casa Dolors Alesan de Gibert, que és la que hi ha al costat de la casa Macaya, una mica deixada a segon terme —és veritat, sempre hi havia pensat— per un veïnatge tan il·lustre. Però potser s'hi podria afegir encara la casa del passeig de Sant Joan que fa cantonada amb Provença, a la banda de mar, banda del Besós, amb sistemes de tribunes, com si fossin torres, als dos angles. I, encara, l'altra de la cantonada amb València, a la banda de mar i del Llobregat.

Al meu despatx. Acabo el llibre d'Oriol Bohigas. Dino a Cala N'Guera. Entra un grup de set teutònics, amb pantalons curts, incloent-hi dues femellasses elefantiàtiques, amb unes cuixes desiguals i deformes. Aquests no dinen, segur —penso. Seuen. Com que són set, en Josep els ha de baixar un suplement per a la taula. Estic segur que no dinaran. Es miren la carta una estona i de sobte prenen una decisió: s'alcen i se'n van. Ja es veia venir. Tothom se'ls mira. Quin personal que ens ve, de fora!

14 d'agost de 1992

A Can Teixidor, a comprar arxivadors, de mida holandesa. No en tenen. No en tindran fins el setembre: el setembre en tornaran a tenir. Miraré les altres papereries dels voltants, així faré un tomb. Són totes tancades. Bé, una cosa o altra hem de fer. Es tracta, en tot cas, d'unificar tot el garbuix de les meves notes i els meus textos originals en uns quants grups. Poden ser els següents: 1 Poesia. 2 Narrativa. 3 Prosa no narrativa. 4 Llenguatge. I hi puc afegir un altre grup d'obra gràfica. Sembla mentida, oi, com menja el temps, agrupar el contingut d'unes quantes carpetes, en aquests apartats? Però cal recordar, o saber, que ordenar papers vol dir llegir, i no hi ha res tan irresistible com la temptació de la lectura de vells papers. I així, tota una sèrie de textos arcaïcs, s'incorporen, sense cap més tramitació, al magne recull del *Llibre de les mil històries*. A part el material que no demana sinó una reelaboració. El fet és que si el temps passa de pressa vol dir que passa agradablement.

En llevar-me feia sol però s'ha tapat aviat i tot el dia hem pogut veure grans masses de núvols. Al migdia en sento un que se'n queixa, amb un comentari clàssic. "Quin dia més tonto!". Però queda compensat pel d'un altre que ho celebra com una ganga. Només hi ha un moment, passada la mitja tarda, que els núvols s'esquincen i deixen passar una ullada de sol que formen unes taques esplèndides, magnífiques, a les parets del meu despatx. Però es tornen a tancar aviat. Tot fa creure que alguna cosa caurà. Sopo a Cala N'Guera. De nou al meu despatx. I, efectivament, descarrega. Quin goig, veure com plou! És un goig sempre renovat. Llàstima

que es veu enterbolit pel mal a l'esquena. No hi ha res perfecte en aquest món, que deia la guineu del petit príncep! Me'n vaig a dormir amb l'autobús de dos quarts de tres. Gairebé fa fresca. Ara hi ha televisió —o vídeo, tant és— als autobusos. Ens volen dominar, tant sí com no.

15 d'agost de 1992

Avui és el dia de la Mare de Déu, el sant de la mare, en pau descansi, la festa major de Gràcia. Està núvol, encara que sembla que es vulgui asserenar. Molt poca gent a Barcelona.

Llibres sobre Venècia. Escriure d'una manera desimbolta i desinhibida, fent veure que es transgredeix, que no es vacil·la en l'ús de mots i expressions d'un registre més baix, sembla que de moment faci molta gràcia —a l'autor i a l'hipotètic lector. Però aviat cansa i molesta.

Dino a casa. Les notícies de la televisió. Aquesta colla d'animals de Can Tevetrés volen fer la competència al diari *Avui*: a veure qui es desnacionalitza més. *Avui* dediquen un ampli reportatge —un gran reportatge— a una actuació, a Roses, que es va haver de suspendre per causa de la pluja... de la Lola Flores. (!) De fet, la televisió, en general, abusa de demanar l'opinió de la gent que passa pel carrer. Sap greu haver-ho de dir però la gent que passa pel carrer no sap expressar les seves opinions, ho fa d'una manera absolutament lamentable, ofensiva per al televident, que hauria de ser a qui s'hauria de deure el mitjà informatiu.

16 d'agost de 1992

Ahir, en el moment d'anar a agafar l'autobús (de dos quarts de tres) es van obrir les rescloses del cel. Hi havia el risc evident que arribés a casa moll com un xop, no, vull dir, moll com un peix, però, tanmateix, quin goig! A Gràcia, és clar, no els en devia fer gaire, de gràcia, perquè celebren la festa major, però una bona pluja sempre és una bona pluja. Un sempre ha de pensar: qui sap quan tornarà a ploure. Avui el cel ja era ben net.

Al meu despatx. He dedicat tot el dia a ordenar papers, cosa que sempre vol dir, naturalment, llençar-ne molts. I la vacil·lació és constant, permanent, davant de cada peça, especialment pel que fa a revistes antigues: la llenço o la guardo? Però l'espai obliga a enviar a cal drapaire un gran nombre d'exemplars de fa vint-i-cinc anys de *Presència*, de *Canigó*, d'*Oriflama*, de *Tele/estel*. Qui sap quina hemeroteca, o quin col·leccionista, se'ls quedaria amb un gran interès. Però, on els he d'anar a buscar? Aquestes operacions, d'altra banda, com-

porten a cada moment no saber resistir la temptació de llegir tal o tal article, o tal informació. Qui sap si, en molts casos, no em sé estar de llegir textos que en el seu dia no em van cridar l'atenció.

A la pila més recent hi ha el recull de premsa del Centre Català del Pen Club. Hi ha una referència a la pintoresca sessió de reconstitució del Pen Club de l'any 1973, dins un autocar, en el viatge d'anada i tornada d'una excursió que vam fer a l'Espluga de Francolí. Es va fer el diumenge dia 4 de febrer, i m'hi va enrolar en Tísner, que era el pare de la idea i el factòtum. La idea era genial. Com que no ens podíem reunir legalment, i les reunions il·legals sempre acabaven igual, amb la intervenció de la policia, un grup d'escriptors homenatjàvem els nostres col·legues premiats en la darrera diada de Santa Llúcia amb un dinar a l'hostal de Can Carulla de l'Espluga de Francolí. Si la policia tenia esment de la sessió, no ens havien de treure d'aquí. I no podien pas dir que el fet d'haver-nos aplegat dins un autocar fos una reunió no autoritzada. No sé si consta en algun lloc la llista dels qui vam formar aquella mena d'assemblea constituent. Hi recordo, certament, a més d'en Tísner, en Jordi Carbonell, que també intervenia en l'organització, dos dels premiats —en Bru de Sala, quan encara semblava l'Eulàlia Valeri o en "Carlos segundo eletxissado" i la Maria Lluïsa Solà—, en Pere Calders, en Francesc Vallverdú, en Riera Llorca, en Josep Benet, en Bladé i Desumvila, en Miquel Descot (que em va dir que estava esborneiat), en Santiago Pey, que anava de tronc amb un Casassas. Potser també hi havia en Joan Colominas, en Víctor Mora, en Biel Mesquida... I un grup nombrós d'escriptors joves, que eren, naturalment, els qui dominaven l'ambient. Recordo molt bé que en Jordi Carbonell va obrir la sessió, amb un parlament pronunciat, en la seva primera part, imitant l'elocució treballosa d'un anglo-saxó que encara no domina prou bé el català, cosa que ens va deixar, a tots plegats, sense saber quina cara fer-hi. En Calders, després, em va manifestar clarament la seva perplexitat. També recordo que quan, ja en plena sessió de redacció dels estatuts, redactàvem l'article que especificava qui podia ser membre del Pen Club Català, i s'havia parlat d'escriptors i científics amb una obra escrita en català, algú va dir que calia incloure-hi també els lingüistes, cosa que un altre va dir que no calia perquè dient els científics ja es comprenia també els lingüistes. Així es va aprovar, no sense, però, un comentari més aviat sarcàstic del meu amic Francesc Vallverdú: "Encara que hi ha lingüistes molt poc científics". Bé, així vam arribar al casal de l'Espluga, i vam baixar de l'autocar amb la promesa formal de no dir un sol mot del Pen Club fins que no hi tornéssim a pujar. Si no ho recordo malament, un monument que hi ha als jardins

del Casal a la memòria de la mare del senyor Carulla, no va deixar de suscitar algun comentari irònic. És segur que la majoria dels expedicionaris, teòricament servidors de la cultura catalana, es complaïen a veure més en el senyor Carulla un burgès, un representant de l'oligarquia dominant, que no pas un mecenes catalanista, que havia esmerçat diners i energies a favor de la cultura catalana. En el viatge de tornada, aquesta actitud rupturista es va posar encara més de manifest. Primer, quan vam votar els qui havien de constituir la primera junta directiva: era clar que per a tots aquells joves, els anys de lluita i de resistència durant l'època més negra del franquisme, del qual encara no havíem sortit, no tenien cap valor. (Recordo que en Riera Llorca, avesat, per la seva edat, a fer recomptes de vots, ens va indicar un sistema molt pràctic de fer-ho: un quadrat amb quatre punts inicials, quatre costats i dues diagonals són deu vots.) Després, els joves van començar a fer demagògia, i van convertir una sessió constituent del Pen Club Català en una assemblea del PSUC. Qui no era feixista era burgès, qui no era burgès era feixista i, qui no, totes dues coses alhora. Fins que no sé qui, amb l'alegre despreocupació de qui amaneix un plat insípid amb la salsa que té més a mà, va dir que en Josep Maria Llompart era un feixista (!), cosa que va provocar una reacció molt violenta (i molt justa, és clar) d'un jove escriptor mallorquí que no recordo qui era. Això va originar una certa tensió, però també va fer que aquells nois s'hi miressin més. I en Tísner ens va fer un parlament molt emotiu, en què ens va parlar, sense voler fer lirisme fàcil, ens va dir, del goig que produïa quan un tenia la rara ocasió que a l'estranger el reconeguessin com un escriptor català. I va acabar, recordo, demanant un aplaudiment per al xofer de l'autocar, que es deia Albert, gràcies a la lleialtat del qual a les nostres coses havíem pogut celebrar aquella sessió sense perill ni dificultat.

19 d'agost de 1992

Al matí, al carrer de la batalla guanyada per casualitat, trobo el meu amic Josep Serra. La seva muller, la Pilar, és a Ponts. Comentarís sobre les cases de la dreta de l'Eixample.

Al bar, on prenc el cafè del matí, em saluda en Joan Llopis, publicista sobre temes de religió.

Poca feina.

Dino a Cala N'Guera. Avui potser no hi ha tanta gent com ahir. En Josep em diu que tornarà a ploure: les seves comes són un baròmetre.

A la tarda pujo a *Cavall Fort*, a donar un cop d'ull a la barraca. Passo per uns quants carrers guarnits de Gràcia, entre ells el carrer Verdi, que diu que ha tingut el

primer premi. Que tronat que sembla, tot plegat! No desaprofito l'ocasió, a *CF*, de veure, per la televisió, una pel·lícula que havia vist quan devia tenir dotze anys, en un local tronadíssim, de Gràcia, que, naturalment, ja no existeix: el Principal! "Bajo dos banderas". Hi havia una escena, només una, que recordava perfectament: una noia, irritada per la indiferència del legionari, li llança un punyal que es clava en un pal, a un pam de la seva cara. Escena de pànic (!) de la mossa quan el legionari desclava el punyal i se li acosta, suposadament amenaçador. He tornat a veure la mateixa escena, tal com la recordava, exacta, igual que fa cinquanta anys. Però de la resta de la pel·lícula, amb els legionaris, i els moros vestits amb llençols —ho dèiem així, de petits—, i el desert, i la sorra, i les dunes, i en Víctor Mc Laglen, tan forçut, que devia ser un dels meus ídols de la pantalla d'aquella època tendra, i de tota la pesca, no me n'havia quedat el més petit record, res de res, el zero absolut, total. Si hagués vist ara aquesta pel·lícula, sense l'escena del punyal, i sense saber que l'havia vista de petit, no ho hauria pas conegut, no n'hi havia ni rastre a les meves neurones (es veu que es tracta de les neurones). És clar, però, que avui hi ha joves que no es recorden de res d'un viatge a París que van fer quan tenien onze o dotze anys!

A les novel·les, les circumstàncies i el sentit de l'observació i la capacitat deductiva ajudant-hi, es pot saber alguna cosa del que passa a l'interior de les cases mirant als balcons i a les finestres del carrer estant. En la realitat, no es pot saber pràcticament res. Espero l'autobús al carrer de la derrota celebrada com si fos una victòria. Miro a la façana de les cases del davant. Veig un balcó obert de bat a bat, il·luminat. Algú que pren la fresca, segurament. Llevat d'això, no hi ha la més mínima informació.

20 d'agost de 1992

Fa força calor —potser no tanta com diu la gent, que en matèria de calor és sempre molt exagerada.

Lectures diverses, especialment sobre temes d'història. A vegades, hi ha punts concrets sobre els quals costa d'obtenir informació. A l'Edat Mitjana, els emperadors romano-germànics —els Enrics i els Frederics, i abans els Otons—, sempre a mata-degolla amb el pap de Rom i amb les ciutats italianes —la història dels güelfs i els gibel·lins—, on residien, habitualment? Si no hi havia cap capital fixa de l'imperi, com més tard ho fou Viena, no hi havia alguna ciutat —Magúncia, Aquisgrà, Colònia?— que hagués estat, durant molt de temps, o en repetides ocasions, la capital de l'imperi? I quan anava a Itàlia, per on passaven? Per Innsbruck

i pel Brenner? És curiós com els llibres i les enciclopèdies solen ignorar aquests detalls —a diferència d'en Tianet, el fill de la Martina, que, fet i fet, en sabia una pila, de detalls. Catalònia.

Rebo una carta urgent de la meua amiga Sussa, de Norma. Que li telefoni. Volen que els tradueixi urgentment una història de Corto Maltese. Sí, de seguida que pugui.

21 d'agost de 1992

Fa xafogor. Es veuen alguns núvols una mica foscos. Ah, amb quin delit que s'espera la fresca!

El comerç també canvia el llenguatge. Ara es veu que moltes peces de roba i de complements personals es designen amb el nom de la seva funció, o d'un element que s'hi relaciona. El fet, és clar, no és nou. Només cal recordar les caçadores, per exemple, usades per gent i gent que no ha anat ni pensa anar mai a caçar. Quan va sortir el nom, potser també va sobtar, o originar un sentiment individual de rebuig. Però avui es va molt més enllà i, sobretot, i això sí que és greu, s'eliminen els noms de sempre. A la botiga de davant del meu despatx anuncien, entre altres coses, una cosa que denominen, simplement, "bany". Què deu ser? Un vestit de bany, una tovallola, una altra peça que la gent s'ha avesat a posar-se quan se'n va a la platja?

Vindrà un moment, potser no gaire llunyà, en què el metge em dirà: "Ja li hem fet dos proves i uns quants anàlisis, i ara li tinc que dir que no només... vull dir, no només li tenim que fer una biòpsia, sinó que, ademés, el tenim que internar. Cuidadu! Això no vol dir que estigui força grave!" I aleshores —moment amarg—, em preocuparà més el fons que no pas la forma. De fet, tot plegat serà trist, amarg i descoratjador. Sensació tristíssima d'haver fet una feina inútil i, a més, d'haver arribat a un estat tan lamentable en què això ja m'és del tot indiferent.

I què diré del que en diuen les noves tecnologies —és a dir, la tècnica moderna? Tinc una màquina moderníssima, que val un grapat de milers de duros, amb moltes prestacions, s'ha de reconèixer, però de tant en tant, la cinta, no li dóna la gana d'anar bé, la mare que la va parir.

22 d'agost de 1992

Diu que el temps, de moment, no canviarà. A la muntanya —llepats! hi continua havent tempestes locals. Aquí, a tot estirar, algun nuvolot que, per un moment, passa per davant del sol.

Al diari *Avui*, avui, es desfan en elogis d'una pel·lícula de dibuixos animats —en castellà, natural-

ment. Ahir, la reposició de *Peter Pan*, de Walt Disney —en castellà, naturalment— sortia a primera pàgina, amb un gran titular.(!) Del que fem nosaltres, ni se'n recorden, aquesta colla de botiflers.

A l'article de Joan Perucho, d'avui, per variar, n'hi ha gairebé la meitat en castellà. Sí, ja sé que em diria que parla d'un poeta castellà i que el cita —no que l'esmenta, que el cita— extensament, fet absolutament normal en la crítica literària. Sí, d'acord, d'acord. Un dia per una cosa, un dia per una altra.

23 d'agost de 1992

Ja només em queda una setmana de vacances. Si fos capaç d'aprofitar-la! De moment no hi ha hagut incendis forestals importants, però no cridem el mal temps! Si ara fes una bona plugeta per tot el nostre territori potser ja hauríem salvat la temporada. Pels carrers hi ha molt poques fulles seques. Les que havien de caure ja ho han fet. Potser fins a la Mercè, ara, o qui sap si fins passat Tots Sants. Avui és l'últim dia de la festa major de Gràcia. Diu que volen fer un gran correfoc. Que no es cremin. Però està bé que hagin incorporat alguna cosa autòctona a les festes majors, cada cop més desnaturalitzades i estrangeritzades.

Ordeno papers i trobo la nota següent, escrita ja fa una colla d'anys: "La nociva influència de la paròdia. Volem parodiar allò que combatem i el que fem és imitar-ho. La paròdia es converteix en una imitació". Pocs dies abans de començar les vacances, el meu bon amic Jordi Roura, em va parlar amb entusiasme d'un nou disc mallorquí, en castellà, però, més exactament, en el castellà, ple de mallorquinismes, naturalment, usat pels joves mallorquins que han renunciat a la seva llengua (que així els arriplegui una màquina de tren, com diu en Joan Coromines). En Jordi es va quedar una mica parat, quan va veure que no compartia ni poc ni gens el seu entusiasme. En aquests casos, el que hi ha d'intenció crítica no té gens d'eficàcia perquè els afectats ni en tenen esment. I els altres, si els fa gràcia, si aproven la intenció crítica, el que fan és imitar-ho, és a dir, acaben que parlen com aquells qui són objecte de paròdia crítica. I tothom riu, tothom troba que és un cas de complicitat fàcil i còmoda, i s'hi afegeix de bon grat. I no els ho retreguis, que et diran que no tens sentit de l'humor! És així com alguns companys excursionistes deien sistemàticament "Montseni", "Milani" o "Arenis", perquè ho havien sentit dir per la ràdio i, teòricament, escarnien els qui ho havien dit, però, en la pràctica, els imitaven. I els sapastres que diuen "un bocadill de ques i jamó", perquè es pensen que ridiculitzen algú, sense adonar-se que el que fan és imitar-lo. El meu bon amic Jordi Roura se'n va anar reflexionant sobre el que li

havia dit. No sé si el vaig convèncer —potser no—, però se'n va anar reflexionant —que, en aquest temps d'irreflexió general progressiva, ja és molt.

Acabo de llegir "L'Infern", de la *Comèdia*, del Dant, en la traducció de Sagarra. No es pot pas dir que sigui una lectura fàcil.

24 d'agost de 1992

Visita d'inspecció al meu pis del carrer de Nàpols. Les obres de remodelació de la vella estació del Nord (quants de records!). Remodelació? O no hauria de ser de rehabilitació? O qui sap si de reutilització? Com n'hauríem dit, abans d'aquesta follia de renovació terminològica? De renovació o de reforma, segurament. És clar que són paraules que comencen igual. Admiro, també, un altre cop, l'edifici de la companyia de la llum, és a dir, abans de la Catalana d'Electricitat i ara de la Hidroelèctrica de Catalunya. Sens dubte que seria digne d'entrar al catàleg del Quadrat d'Or. A l'altra banda del carrer hi ha el grup escolar Pere Vila —que ja és una altra història, naturalment. El meu pare m'explicava que el llegat del senyor Pere Vila, que no havia tingut instrucció i que, en morir, va deixar diners per a fer escoles, havia quedat entretingut, i que van ser els de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, del qual el meu pare era secretari, que van posar la banya al forat i no van parar fins que no van aconseguir que es realitzés la voluntat de qui havia fet el llegat.

Llegir història amb profit vol dir tenir a l'abast material divers, enciclopèdies, monografies, grans obres de síntesi. Els fets històrics formen part d'un entramat general, amb tot de ramificacions, i hi intervenen personatges secundaris que poden haver tingut un paper més important en altres fets, o en tot cas, en la narració d'aquell fet en què tenen un paper secundari, se n'ometen les dades essencials, que cal anar a buscar en altres fonts. És l'única manera de fer-se una idea general i ben lligada dels fets, que no ens apareguin com un conjunt d'episodis deslligats els uns dels altres.

25 d'agost de 1992

El meu germà, avui, se'n va a passar uns dies a Can Morral. Fa ben fet, encara que Can Morral ja no és el que era. De fet, potser encara és un miracle que s'aguanti, la casa, si considerem les cases i cases de pagès que han tancat les portes! En fi, ja res no és el que era.

L'Espinàs, avui, reprèn la seva col·laboració al diari, després de tres setmanes d'omplir la seva columna amb els reportatges sobre els carrers de Barcelona, escrits

fa més de trenta anys. Comenta la gran fugacitat de l'estiu. Tot és fugaç, àdhuc allò que semblava que no s'havia d'acabar mai. De fet, l'interès dels seus antics articles sobre els carrers de Barcelona és molt escàs. Deia, en la introducció, que volia fugir de referències de caràcter històric, parlar només dels aspectes vius, actuals, de cada carrer. Però ben sovint, potser sense voler, potser perquè no hi havia res més a dir, les referències històriques feien acte de presència.

Em telefona la Rosa, en un breu interregne de les seves vacances a Sant Feliu de Guíxols. Diu que encara és una població tranquil·la, quieta, senyorial, sense el brogit desenfrenat tan habitual a la costa. Sempre és bo de saber-ho.

La cronologia —les taules cronològiques— donen lloc a coincidències curioses. Així, l'any 1244 les bèsties carnisseres de la croada contra els albigesos, impulsades per la supèrbia i pel fanatisme del pap de Rom, s'apoderaven del castell de Montsegur i tots els qui s'hi havien refugiat morien cremats. El mateix any, Jerusalem, que cosa d'un segle i mig abans havia estat presa pels primers croats, queia definitivament en poder dels musulmans i el resultat de tants i tants esforços —sis croades, sis!— quedava reduït a zero. Massa poc, vénen ganades de dir!

Cap a mitja tarda s'ennuvola, el cel queda ben tapat. A veure si tenim una mica de sort i fa un xàfec i refresca una mica.

26 d'agost de 1992

Amb el meu germà fora, es pot dir que no parlo amb ningú —només amb els cambrers dels bars i els restaurants. Però això ja s'acaba.

Fa calor, xafogor —potser no tanta com diuen. De tant en tant passa algun nuvolet per davant del sol i tot el carrer, aleshores, esdevé una gran ombra. Instants deliciosos, però avui fugaços, brevíssims. Havent sopat, en canvi, passen molt de pressa, com si tinguessin por de perdre el tren, unes grans nuvolades, esplèndides, que van de llevant cap a ponent. Malaguanyades! Per què no podien passar a l'hora del sol!

Decididament, he perdut el taló de Norma, per l'import dels meus honoraris de la traducció de *Ciutat i llum*.

Lectures diverses: *La divina comèdia*, *La muntanya màgica* i *El nacionalisme català*, del meu amic Jordi Vila, l'home de la cara de fusta. I el diari, és clar. Hi ha una entrevista amb el poeta Joan Brossa. Encara bo, que aquest cop no es queixa. No sé pas què més vol. La seva exposició de poesia visual viatja pertot arreu. A Barcelona es farà, no a la sala d'actes de l'Agrupació Familiar Recreativa del Camp d'en Grassot sinó a la

Virreina! A la Virreina i a la Joan Prats! Ara reconeix que, des de la gran exposició antològica que li va dedicar el 1986 la Fundació Miró de Barcelona, la seva poesia visual ha tingut un reconeixement que li ha permès que mai més “els seus apunts hagin quedat a la carpeta”. I *El sarau*, que va tenir tant d'èxit, i que potser es tornarà a representar la temporada que ve. És clar que sí, home! Si aquí també el sabem reconèixer, el mèrit de la nostra gent, dels de casa. Desenganyeu-vos, Brosa: si en lloc de ser català fóssiu llombard, gal·lès, picard, bàvar, flamenc, bohemí o lletó, vull dir letó, no fóreu pas més famós del que sou. Deixeu-los estar, aquests que van a fora a fer promoció de la cultura catalana i, en realitat, no fan sinó promoure's a ells mateixos! Segur que Carles Riba, en el seu temps, no era pas més famós i conegut que vós.

Els cinematogràfics de l'*Avui* troben, avui, que la Campaneta és un dels personatges més emblemàtics de *Peter Pan*, i que *Los cuatro hijos de la Caterina de Cal Calderer* és un dels *westerns* més emblemàtics de Henry Hathaway. És increïble, tanta estultícia!

En les discussions, molt sovint, el que importa és poder dir l'última paraula. Sembla que qui diu l'última paraula és qui té raó. N'hi ha un, per exemple, que afirma que tal o tal cosa ell no l'ha dita ni la diria mai. I un altre que li replica que encara que la digués, ell no s'ho creuria. “És que a mi ni se m'ocorreria de dir-la, una cosa així!” “Sí, però és que encara que la diguessis, jo no m'ho creuria.” Sense afegir-hi res més, la discussió es pot allargar indefinidament, perquè tot dos volen dir l'última paraula.

El diari *Avui* s'esplaia parlant, sense la més mínima ombra de rebuig, de tota la fauna política espanyola que tenen la barra de venir a estiuejar als Països Catalans.

27 d'agost de 1992

Al matí, m'arribo en primer lloc a l'editorial Jovenut, a portar la meva traducció d'un Barelli i de la història de la residència dels vells. Cobro l'import de la traducció de l'últim Yakari. Me'n vaig, a peu, fins al meu despatx. Pel camí trobo el meu amic no-recordo-com-es-diu que s'encarrega del suplement infantil de *Catalunya Cristiana*. Em demana si li podem cedir material de *Cavall Fort* i diu que em vindrà a veure. El mes que ve. Sí, aquest, ja, de mes, no dona gaire més de si.

Al meu despatx examino el catàleg general de Jovenut. És fabulós de veure com s'hi mantenen obres editades fa més de quaranta anys, potser cinquanta i tot. Els assaigs i les biografies de Zweig, d'Emil Ludwig, les novel·les de Cronin, de Curwood, de Wren, de Zane Grey i de Rafael Pérez i Pérez! Encara tenen mercat,

aquests llibres? Zane Grey, l'havia llegit molt poc. Però recordo molt bé que vaig llegir, quan era molt jovenet —tretze anys?— *Hasta el último hombre*, per la senzilla raó que a casa n'hi havia un exemplar, entre els llibres de la meva germana, em sembla. Recordo molt bé —deu fer cinquanta anys, que vaig llegir aquesta novel·la—, que tracta de les lluites entre vaquers i pastors d'ovelles, que el protagonista es mestís —és el fill d'un petit cacic i una índia—, i que té dos germans per part de pare. Quan en maten un, es fa la reflexió que era el que més s'estimava de tots dos, car era el més generós. Un dels pistolers resulta que en realitat era un de molt famós que li deien la Reina. Quan se sap, hi ha una certa commoció. Però quan el protagonista s'hi ha d'enfrontar resulta que ja és mort: els seus l'han deixat assegut a terra, amb l'esquena recolzada en una roca i el revòlver lligat en una mà. Tal com diu el títol, hi ha, efectivament, una bona escabetsina, tant dels “bons” com dels dolents. Em sembla recordar, efectivament, que la novel·la em va sobtar perquè no era maniquea, encara que jo, és clar, aleshores ignorava aquest mot: els dolents eren dolents i els bons eren bons entre cometes. Al final, un pistoler que es diu Doc, em sembla, agafa un gran protagonisme. El mestís es troba ferit i impotent, el facinerós, que l'ha descobert, està a punt de liquidar-lo, però és la noia, perquè també hi ha una noia —una dona— que sense pensar-s'hi gaire, o potser després d'haver-s'hi pensat —al cap de cinquanta anys, ja no recordo tants detalls—, qui liquida el facinerós. Sembla evident —palès, que s'estimen més de dir, ara, els sociòlegs i els polítics— que és una solució preferible. En canvi, em sembla que no vaig arribar a llegir mai res de Rafael Pérez i Pérez, que encara té més de cent títols al catàleg de l'editorial. Si no vaig errat, el seu públic era gairebé exclusivament femení, és a dir, que les seves novel·les eren novel·les rosa o sentimentals, per les quals, naturalment, sentíem un menyspreu profund. Però recordo molt bé, com si fos ara, que un dels meus condeixebles, en Jaume Crusat, company, també, de lectures —Verne i Dumas, sobretot, i també Salgari, Scott, i potser, també, alguna cosa de Dickens i de Victor Hugo (recordo molt bé que em va deixar *El noranta-tres*)— un dia em va dir que n'havia llegida una, de novel·la de Pérez i Pérez, i que l'havia trobada prou interessant: no era un relat d'amor embafador sinó una narració de base històrica (potser era la història del Cap d'Estopa), que es feia llegir.

A l'*Avui* hi ha la carta d'un digne gracienc que es queixa de les calamitats de la festa major: el barri se'ls omple de la purrialla de tots els altres barris de Barcelona, que s'hi apleguen a beure cervesa, a fer soroll i a embrutar-ho tot. No cal que ens ho juri, no, que ja ens ho creiem. La degradació de l'ambient popular, diguin

el que diguin uns quants maleïts demagogs, és un fet tan evident com lamentable. Però, què s'hi pot fer? Certes coses, no, és clar: afavorir que et vinguin a casa, és una cosa pròpia de masoquistes. Però, naturalment, tal com diuen els francesos, *ça existe*.

Ordeno papers, que és una cosa que no s'acaba mai. Entre altres peces trobo el menú del sopar del centenari del Centre Excursionista de Catalunya, celebrat el dia 26 de novembre de l'any 1976. Hi van servir, entre altres coses, picantó gratapallers del Prat amb andròmines.(!) Quines andròmines hi devia haver: maquinetes d'afaitar, tamborets, gavetes, caveguets, corrioles, cintes mètriques, bombos de loteria, peus de rei? Però volia destacar, sobretot, que hi van servir xampany Extra Codorniu. Però si es pot dir que era ahir! Com canvien, les coses! Ah, aquell temps feliç en què del xampany encara en dèiem xampany!

Un altre paper imprès em fa recordar que el dia 14 de juny de 1975 —doncs, encara dins del període en què del xampany en dèiem xampany—, vaig professar una lliçó sobre “Llengua i geografia. Les diverses etapes de la història i de la formació de la nostra llengua”, a l'Ateneu de Sant Just Desvern, dins un cicle de conferències organitzat per la Secció Excursionista de l'Ateneu Santjustenc (SEAS).

En Josep, de Cala N'Guera, diu que aquest cap de setmana plourà. Aquest matí, comenta, les clavegueres feien molta pudor, i això és un dels senyals de pluja. A veure. Abans de pondre's el sol comencen a aparèixer alguns núvols. És qüestió d'encendre un ciri a Santa Pluja de Ribalagüa, a veure si en fa cas.

28 d'agost de 1992

Avui, de fet, és l'últim dia de vacances: ja fa quatre setmanes que van començar. Fa calor, però les veuen alguns nuvolots, que cal suposar que són les avançades del canvi de temps anunciat.

Diuen, els de l'*Avui*. “El Memorial Ivo van Damme (...) pot coronar el kenyà Moses Kiptanui com un dels grans mites de l'atletisme modern”. Com passa el temps: sembla que era ahir, que tot ho volien desmitificar! (Començant per Fabra i Jaume I, naturalment.)

Dino a Cala N'Guera. A mitja tarda agafo el metro fins a la plaça d'en Joanich i d'allí pujo a *Cavall Fort*, a fer una pre-ordenació de papers. A quarts de nou —gairebé ja és fosc— faig el camí a la inversa. Passades les dotze cauen quatre gotes —però encara no és pas la tempesta anunciada. Me'n vaig a dormir amb l'autobús de les dues. Hi torna a haver moltes fulles seques a terra. Han caigut avui.

29 d'agost de 1992

Dia excepcional, un dels més espectaculars de l'any. Ha refrescat, no fa gens de xafogor, fa un vent sec, que fa caure unes grans quantitats de fulles dels arbres i pel cel transiten unes grans nuvolades, d'una plasticitat impressionant. En Josep de Cala N'Guera em diu que ja no plourà: es veu que ja ho havia d'haver fet, i ho ha fet, sens dubte, més amunt. Bé, ens passarem sense l'aigua, però aquest dia —aquest aire fi, aquest cel i aquestes nuvolades— no ens les treu ningú. Pel carrer d'Aragó, les muntanyes de dellà el Besòs semblen a tocar.

Visito, a La Pedrera, l'exposició “Avantguardes a Catalunya”. Sorprenentment, hi ha molta gent. Suposo que hi deu haver dies que gairebé no s'hi pot entrar. Ves per on, he encertat el dia. Hi trobo coneguts i tot: en Josep Moran Ocerinjauregui i la seva muller, en Miquel Otero. Amb en Moran comentem que avui, algunes de les coses dels avantguardistes no deixen de semblar-nos una mica ingènues i puerils. Trencar motlles allibera forces ocultes i fa germinar llavors insospitades, però els valors sòlids perduren. Alguns d'aquells avantguardistes volien cremar els museus... els museus que ara es disputen les seves obres (i no únicament se les disputen, sinó que se les prenen). D'altra banda, els avantguardistes, on escauen plenament, on tenen el seu lloc, on triomfen, és on l'espectador o lector hi pot dedicar —a la contemplació, a la lectura— el temps exacte que ell mateix cregui convenient, tot el que li exigeixi l'atenció que l'obra aconsegueix de desvetllar-li i no més quan ja li seria causa o motiu d'avorriment, d'enuig i fatiga. Els avantguardismes musicals, per exemple, corren el risc d'anar a parar al contrapunt del violí planyívol i la torradora de cafè. I els cinematogràfics en els abominables curts, autèntics i vers monuments, en llur majoria, a la pedanteria, la fatuitat, la vacuitat, la petulància i àdhuc la grolleria, tan insuportables com el contrapunt anterior. Després de sentir-se aclaparat per l'apoteosi barroca de Maria de Medici, per exemple, quin goig, quina sensació de frescor, de poder contemplar un bon Miró —en què no hi hagi un abús dels negres. Però des del cant gregorià a Stravinski, passant per Haydn i la santíssima trinitat, quants compassos donariem, a canvi de Chueca, Vincent Scotto, sobretot els tangos de Discepolo, el mestre Quiroga dels anys trenta (*Maria de la O, Ojos verdes, Maria Magdalena*) i Joseph Kosma? Perquè aquests eren els compositors favorits d'en Tià Gasch. El poeta Foix també era un il·lustre avantguardista, i abominava les manifestacions pseudo-artístiques espúries que donaven lloc al que ell en deia les Barcelonotes. Un dia li vaig fer observar que un dels defensors i impulsors d'aquests factors de barcelonotització era el seu amic Tià Gasch. El poeta

se'n va sortir dient que a en Gasch li agradava tot allò en què hi havia el batec de la vida. És ben clar.

Pel gran balcó de la Pedrera on la gent de la sala ve a badar contemplem, en una pausa de la visita, l'esplendidesa de la tarda. Faig observar a en Moran que de dia com aquest no n'hi havia hagut cap en tot l'estiu. En Moran em diu que sí, un: el dia de la marató, en què es van clausurar els Jocs Florals. Li dic que sí, quant a dia clar i lluminós, però no quant a les nuvolades i en Moran hi convé. Entre tanta gent posseïda pel gam del sentit de la contradicció, fa goig de trobar algú amb qui poder estar d'acord, després d'haver fet les precisions i les matisacions que calguin.

A la nit, al despatx, dono un altre cop d'ull al diari, i hi trobo una notícia trista: s'ha mort l'actor Josep Maria (Bartomeu) Angelat. Jo el coneixia del doblatge. Era un doblador excel·lent, i era coneguda la resistència que oposava a admetre els vicis de dicció que volien imposar alguns funestos assessors lingüístics de la televisió. Ja va intervenir en la nostra primera pel·lícula, *La ventafocs*, que vam doblar el mes de març de l'any 1977! Recordo que, havent dit, per error, "senyora comtessa" amb *s* sonora (és a dir, "senyora comtesa"), i havent-li fet jo observar, tímidament, que havia de ser amb *s* sorda, va cuitar, com aquell que s'avergonyeix d'un lapsus en què no hauria d'haver incorregut, a dir-me que sí, que tenia raó. També va doblar el gran barrufet a *La flauta dels sis barrufets*. Quin goig, sentir-li dir "Apa, apa, aneu a barrufar la boira", amb l'entonació adequada, sense haver-li d'explicar el sentit de la frase! Va intervenir també en una de les nostres últimes pel·lícules, *El castell de la meva mare*, en què va brodar el guarda malcarat del castell. Ha mort d'un infart, mentre feia vacances, a Formentera! Tot l'any atrafegat, anant d'un estudi a l'altre, i a l'estiu, quan un descansa i reposa forces, vénen i et truquen a la porta per dir: "Ep! Ja som aquí."

31 d'agost de 1992

Pujo a *Cavall Fort* a peu. Històries de vacances: de París, de Bretanya. Diu que a tot arreu hi ha molta gent. Si un vol fer turisme, les temibles cues són molt difícils d'evitar. Sovint són inevitables.

Un altre que s'ha endut la dalladora: el dibuixant Bob de Moor, el col·laborador més important d'Hergé i realitzador de sèries pròpies, com és ara la del senyor Barelli, que he traduït per a l'editorial Joventut. El vaig conèixer ara deu fer un parell d'anys, al Saló del Còmic de Barcelona, l'últim que es va fer a les Drassanes. Era un senyor molt afable, d'aspecte britànic, que em va saludar molt amablement, especialment quan va saber que jo era el seu traductor al català, i que em va dedicar

un dels seus àlbums traduïts per mi. La dalladora, quin via que en fa!

Dino amb l'Agut, a la taverna. Comentem el llibre del nacionalisme, del nostre dilecte company Jordi Vila, el diputat. Li dic que hi he trobat algunes cosetes de llenguatge i, naturalment, això no li fa gaire gràcia: ja se sap que és molt difícil, que un text aparegui totalment net d'errades. En Jordi s'havia mig planyut que li havien alterat l'ordre de col·locació dels adjectius: ell tenia tendència a posar-los davant del substantiu i a l'editorial els hi van posar al darrere. I ara resulta que hi ha coses que li haurien d'haver tocat i no ho han fet —perquè no és de suposar que siguin introduccions del corrector. L'Agut em diu que el diumenge que ve se'n va a Berlín, en representació del Consell, al Congrés del Llibre per a infants.

Cap a les cinc, en què baixo al meu despatx, comencen a sortir unes grans nuvolades, de cap a la banda del nord-oest, com si vinguessin de darrere la carena de Collserola. Fa un vent de primera, un vent de tardor, gairebé. No sé si tindrem aigua —diu que les bromes porten aigua—, però tenim aquesta frescor divina per la qual hem glatit tot l'agost.

Rebo una invitació per a l'exposició AntimilitART, designació, com es veu, de curiosa formació parasintètica, organitzada —l'exposició— pel MOC (Moviment d'Objecció de Consciència) i Cartoon Galeria, que si són d'aquí han de ser felicitats calorosament per la seva exemplar supeditació als models americans —qui protesta contra els uns se supedita als altres, qui vol ser lliure accepta cadenes... Hi participen cent artistes, ni un més ni un menys, entre ells alguns que conec molt bé: la Pilarín Bayés, la Roser Capdevila, en Cesc, en Martí Cormand, la Isabel Feliu (que va guanyar un concurs de portades de *Cavall Fort*), l'Isa Feu, en Lluísot, la Fina Rifà, la Maria Rius, en Roger, en Benet Rossell, la Gemma Sales, la Carme Solé, en Miquel Vilà (el germà del pobre Enric) i en Pere Virgili (que mig ha desaparegut de la circulació). També rebo el programa d'un cicle de conferències sobre els avantguardismes a Catalunya, relacionat amb l'exposició de la Pedrera)

1 de setembre de 1992

Ja som al setembre. Sembla que era ahir el dia del sant del meu pare, al cel sigui, i ja som al setembre. Però val la pena ser-hi, perquè fa un temps que val tot l'or d'aquest món. Fa una fresca que sembla talment que siguem a la Cerdanya. Pujo a peu, a *Cavall Fort*, pels carrerons de Gràcia, com si pugés per un poblet de la muntanya.

Ja comencen: em telefona una mossa de Norma, perquè els faci la traducció d'un Corto Maltese que diu que té

la tira de pàgines (la tira, quantes són? Cent seixanta) amb molta pressa. No els l'acabaré pas abans de final de mes.

Rebo un prospecte informatiu de la programació 92/93 de l'Escola de Teatre del Mediterrani, que diu que és un centre de recerca i entrenament teatral. En un altre lloc, en lloc d'un centre diuen que són un espai (de recerca i entrenament teatral) coordinat pel grup Taitet Teatre. Per què no? Si els de Sant Andreu, en lloc de fer-se dir Teatre Sant Andreu es fan dir Sant Andreu Teatre, que és més americà i té més gust d'hamburguesa, de macdonald i de catsup, per què aquests es farien dir Teatre Taitet, amb aquest regust tan anacrònic de Frederic Soler mediterrani i Guimerà pirinenc? Entre les assignatures del programa hi ha antropologia de l'actor, entrenament psicofísic i bioenergètica. També hi ha moltes faltes, cosa que no estranya gens. Per exemple: "L'objectiu d'aquests tallers és introduir *al alumne* en el món de la interpretació." Cal preguntar-se, si un actor declama "Al home passava per el carrer", seran capaços d'esmenar-lo? Es pot esperar tot. Són capaços de dir que això no té res a veure amb la interpretació.

Abans de dos quarts de vuit, al meu despatx ja no hi queda ni una taqueta de sol.

Miro, al diari, la cartellera dels cinemes de Barcelona. De la cinquantena de pel·lícules que es projecten a Barcelona només n'hi ha una en català, la nostra. *La guerra del bosc*. Però sembla que no ho sàpiga apreciar ningú, això!

2 de setembre de 1992

S'ha mort una veïna meva, la senyora Maria, que ja tenia prop de noranta anys. La coneixia de tota la vida. Era l'última veïna de l'escala que quedava de la generació dels pares.

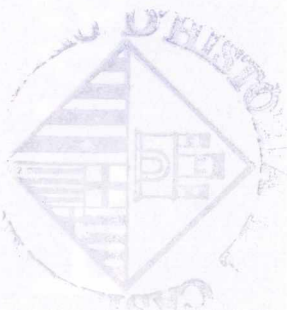
Em telefona el senyor Burgués, d'Andorra, que em diu que han rebut dues historietes que aspiren al premi que han convocat, i pel qual els vaig fer un esborrany de les bases. També em truca en Jordi Roura. Em diu que va anar a veure *La guerra del bosc*. Els dibuixos i els colors li van agradar molt, i les cançons força, però diu que potser és que es torna molt purità, perquè hi ha coses que no li van agradar, ja que van contra el bon gust. No el contradic pas. Li explico, només, que en matèria de pel·lícules no podem triar gaire, que en rebutgem moltes i que quan ens decidim per una l'hem d'acceptar tal com és. Li dic, també, que fins i tot en les coses que produïm nosaltres —la revista, és clar— cada dia rebo més pressions perquè tingui la màniga ampla i que la meva actitud puritana —ja que parlem de purita-

nisme— no deixa de suscitar crítiques, atacs i actituds de desaprovació. En fi: no hi ha més cera que la que crema.

Rebo el número 16 de la publicació periòdica *Carrer*, editada per la Roda. Hi ha, fins i tot, una pàgina d'humor. Un col·laborador, glossa, amb poca finor, el fet que la Mare de Déu de la Mercè hagi anat suplantant santa Eulàlia com a patrona de Barcelona. Es veu que no ha conegut el senyor Carrau, en pau reposi. Quin personatge tan singular, el senyor Carrau. Aquest sí que era d'aquells que actuaven amb més bona voluntat que encert —especialment en matèria lingüística. El senyor Carrau, cada cop que llegia algun escrit en què es parlava de santa Eulàlia com a copatrona de Barcelona, cuitava a escriure una carta a l'autor explicant-li que a les ordenances —a l'Ordo, em sembla que en diuen— consta clarament que la santa és la patrona principal, i acompanyava el seu escrit amb una fotocòpia perquè no es pogués dubtar de la veracitat de les seves afirmacions. També opinava sobre llenguatge. Tenia la mania que no es podia dir *església* per *temple*, i feia extensiva la seva crítica al mateix Maragall: es pot cremar un edifici (un temple) però no una institució (l'Església). Retallava un article i l'enviava a l'autor amb esmenes, usualment desencertades. Una vegada, a l'Espinàs li va retreure l'ús de *mesclar*: calia dir *barrejar*. També defensava la catalanitat de l'Àngel... vull dir del Tòfol Colom, i s'hauria quedat parat —no vaig tenir mai l'oportunitat de fer-ho— si li hagués dit que la catalanitat de Colom era d'una evidència inqüestionable, però que s'havia descobert que les Amèriques no les havia descobertes pas ell, sinó un mestís de portuguès i de negra ringo rango, que era capità de la marina mercant. Però el senyor Carrau era un digne cavaller, afable i cordial, i d'unes conviccions granítiques, de pedra picada. En un altre text de *Carrer*, que tracta d'un tema semblant, diu: "...escorcollar arxius de *paperams* antics..." (el subratllat és meu). Un altre plural a afegir a la magna llista dels plurals sense cap ni peus: els continguts, les gents, les faunes (de tal o tal lloc), les economies, que deien els savis de l'*Avui*... Els plurals, avui, són com abans la muntanya venerada: a molts els tenen robat el cor.

Es veu que ja hi som tots: la placidesa dels carrers de Barcelona d'aquests dies d'agost ja ha desaparegut: els dels cotxes han tornat tan folles, dementes, crispats i esquizofrènics (el desig de córrer i l'espai insuficient per a tothom) de sempre. I tan esplèndida que és, la tarda! I el capvespre, quina delícia. Avui ja és el dia que fa cinc. Cinc dies de fresca seguits, a l'estiu, a Barcelona! Quina ganga excepcional.

Tots eren fills meus
Diumenge 12 de març - 18.30 h.

Concert per a cor i piano
Diumenge, 27 de febrer - 18.30 h.

Besos
*Dissabte, 29 de gener
22.00 h.*

7 anys cantant la vida
Dissabte, 25 de març - 22.00 h.

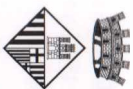
La presa
*Diumenge, 13 de febrer
18.30 h.*

Memorial Duke Ellington
Diumenge, 9 d'abril - 18.30 h.

XV **cicle**

Programa del XV cicle de teatre, música i dansa
Auditori Municipal Miquel Pont

Ajuntament de
Castellar del Vallès

FONS D'ART WATTS

ARTISTES AMB OBRES EN
EL FONS D'ART WATTS-ART

Pepa Beotas, Xavier Caba,
Calventus, Carnicé,
Antoni Costa, Duran-Camps,
Fortuny, Fuentetaja,
Giner Bueno, Alfons Gubern,
Joan Lleixà, Marsal, Pere Marra,
Mercadé, Esteve Prat,
Raimon Roca, Serra-Santa,
Torrecilla,
Joan Tort, Valls Areny,
i altres

US AGRADA L'ART?

EN SOU AFECCIONATS?

Watts-Art us convida a visitar la seva Sala
i gaudir de les 15 exposicions que s'hi fan
anualment en les quals participen
acreditats pintors de diferents estils.

Watts-Art té un fons d'art del qual podreu
obtenir obres a terminis i sense recàrrec.

INFORMEU-VOS-EN

Sala d'Exposicions
WATTS-ART

Feiners: de 2/4 de 7 a 2/4 de 9 de la nit
Festius: de 12 a 2 del migdia i de 6 a 9 de la nit
Sant Pere d'Ullastre, 9 - Tel. 93 714 55 71
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

COPISTERIA

— CASTELLAR —

La teva samarreta
amb la teva foto
a tot color per només:

**FOTOCÒPIES EN B/N I COLOR
INVITACIONS PER A CASAMENTS,
BATEIGS I COMUNIONS
PLÀNOLS I PLASTIFICACIONS
ENQUADERNACIONS
SERVEI DE FAX
AUTOSERVEI (5 Ptes.)**

Montcada, 17 baixos - Castellar del Vallès
Telèfon 93 714 46 67

EUOLLAR®

LI COMPRA EL SEU IMMOBLE

**SERIETAT, GARANTIA, SEGURETAT,
EXPERIÈNCIA, EFICÀCIA,
PROFESSIONALITAT**

**No són paraules, són fets!!
I si no truqui:**

93 714 47 47

**Euollar -Ctra. Sentmenat, 48- Castellar del Vallès
<http://www.euollar.com>**

**JOSEP A. RODRIGUEZ
ROGER DE LLURIA, 4
Castellar del Vallès**

**7143115
929813567**

Corbats d'alumini,
portes, persianes,
mampares de bany,
vidre amb aïllament tèrmic

**construcciones
Antonio Ramirez, s.l.**

Ctra. de Sentmenat, 74, baixos
08211 Castellar del Vallès
Tel. i Fax 93 714 61 55 - Mòbil 929 72 69 69

AMIGÓ
MATERIALS PER A LA CONSTRUCCIÓ

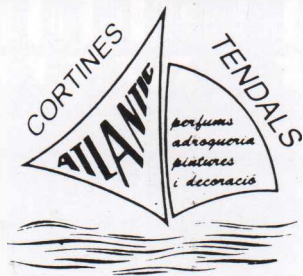
Ceràmiques i gres
Dissenyem el seu bany per ordinador
Hidromassatge i hidrosauna

Carrer Itàlia, s/n - Tel. 93 714 74 04 - Fax 93 714 52 21
Pol. Industrial Pla de la Bruguera - 08211 Castellar del Vallès

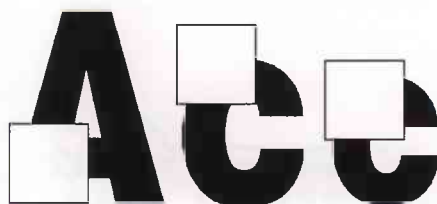
**Puig de la Creu, 3 - CASTELLAR DEL VALLÈS
Telèfon i fax: 93 714 51 42**

ATLÀNTIC

Carrer Major, 120 - Tel. i Fax: 93 714 78 03
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

a s s o c i a c i ó
c o m e r c i a n t s

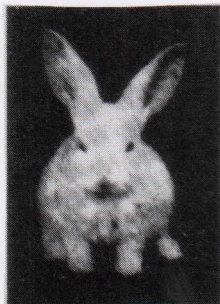
Castellar del Vallès

Pascuet

Jordi
casa **Germans Masaguer, S.L.**

Joieria - Relotgeria - Objectes regal

Barcelona, 11 - Tel. 93 714 55 95
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Bar-Restaurant

FRUTOS

CASA PIONERA
DEL
CONEJO AL AJILLO

Lleida, 12 - Tels. 93 714 64 49 - 93 714 26 31
CASTELLAR DEL VALLÈS

CAL SANS

Sant Jaume, 17 - Telèfon 93 714 53 40
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

SERVEI A
DOMICILI

Tel. **93 714 33 77**

NUVIES

Av. Sant Esteve, 112-120

Tel. 93 714 47 60

CASTELLAR DEL VALLÈS

IMMOBILIÀRIA / ENGINYERIA / CONSTRUCCIÓ
C/ Clavé, 7 - Tel. 93 714 52 85 - Castellar del Vallès

F L O R S

Tel. 93 714 21 93

Castellar del Vallès

Castellà Canudas

LLUM - FORÇA - AIGUA - CALEFACCIÓ

Clavé, 11 D - Tel. 93 714 59 06
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

DE COLOR VERD, S. L.

Jardineria i paisatgisme

Ctra. de Prats, Km 8,8 - Apartat de Correus, 63
Tel. 93 714 30 67 Garden - 93 714 75 07 Particular
608 35 18 06 Mòbil - 08211 Castellar del Vallès

Us convidem a viatjar amb nosaltres...

Sala Boadella, 3 - Local 1
Tel. 93 714 20 00 - Fax 93 714 22 76
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

F A R M À C I A

DOLORS ROS

AVDA. SANT ESTEVE, 71 - TEL. 93 714 50 25
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

AUTOSERVEI
SANT
ESTEVE

«La botiga del astell»

Av. de Sant Esteve, 19 - Tel. 93 714 58 89
08211 Castellar del Vallès

MARIA CARME

Girbau

Bijuteria - Complements - Regals

Passeig, 87 - Tel. 93 714 27 81 - Castellar del Vallès

ELECTRÒNICA MTV

SERVEI TÈCNIC TV color - Vídeo - Hi-Fi (totes marques)
DISTRIBUÏDOR OFICIAL DE:

 MoviLine

 MoviStar

Venda i recàrrega de targetes actives

INSTAL·LADOR
OFICIAL DE:

Informàtica, accessoris, recanvis, reparació d'ordinadors i monitors

Barcelona, 12 - Tel. 93 714 22 53 - Castellar del Vallès

AUTOVAT, S.A.

SERVEI OFICIAL

OPEL

Exposició i vendes: Dr. Pujol, 2 - Tel. 93 714 87 53
Taller: Terra Alta, 11 (Can Carner) - Tel. 93 714 33 85
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

TALLER VILA CLARA, S. A.

Agència **RENAULT**

Passeig, 72 - Francesc Layret, 41
Tels. 93 714 51 91 - 93 714 24 38 - Fax 93 714 86 52
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

AUTOCARS

Raya

SERVEIS DISCRECIONALS, EXCURSIONS
SERVEIS A FÀBRIQUES I COL·LEGIS

Sala Boadella, 3 - Local 1
Tel. 93 714 20 00 - Fax 93 714 22 76
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Pâtisserie *Andreví*

Major, 54 • Tels. 93 714 54 38 - 93 714 28 20
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

JUGUETS - ESPORTS - PAPERERIA
TROFEUS ESPORTIUS - REGAL INFORMAL

STOP

Major, 56-58 - Tel. 93 714 60 55
Ctra. Sentmenat, 78 - Tel. 93 714 28 74
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Cal Sala
l'autoservei

Ctra. de Sentmenat, 29 - Tel. 93 714 59 34
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Tintoreria i Bugaderia

**SANT
ESTEVE**

Horari: De 7.30 a 20.30 h. Dissabtes: de 8 a 14 h

Av. Sant Esteve, 76 - Tel. 93 714 74 13

08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

MARTIN-ESTANC

TABAC - DIARIS - OBJECTES DE REGAL

Av. Sant Esteve, 29 - Tel. i Fax 93 714 59 72

08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

CM62
INFORMÀTICA

TOT
PER A LA
INFORMÀTICA

Connecta-t'hi!!

www.castellar.com/cm62

e-mail: cm62@redestb.es

Carrer Major, 62 - Tel. 93 714 66 66

08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**Centre Dietètic
i Nutrició**

TOT EN ALIMENTS NATURALS,
INTEGRALS I HERBORISTERIA

Av. Sant Esteve, 21 - Tel. 93 714 58 89 - CASTELLAR

Cremat, 11 - Tel. 93 788 54 32 - TERRASSA

PERARNAU
Assessoria

ASSESSORAMENT D'EMPRESES

FISCAL - LABORAL - COMPTABLE

Montcada, 21

Telèfon i Fax 93 714 84 02

08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**MOBLES DE CUINA
I BANY**

Marina

Botiga: Santiago Rusiñol, 31

Tel. 93 714 57 07

08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Restaurant

FRUTOS RAMÍREZ

CONEJO AL AJILLO

Dimecres tancat

Lleida, 8 - Tel. 93 714 58 90

08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

FARMÀCIA
Casanovas

Lda. Rosalina Ros Casanovas

Av Sant Esteve, 3 - CASTELLAR DEL VALLÈS

Tel. 93 714 33 76

La cultura es mereix el nostre màxim interès

Potenciar la cultura és potenciar la creativitat, la convivència, el progrés i tot allò que enriqueix una societat moderna i avançada.

Al Banc Sabadell, la cultura ens mereix el màxim interès.

BancSabadell

PERE ROCA I ROUMENS / ARQUITECTE

CATALUNYA, 99 BAIXOS / TEL. 93 714 61 05 / 08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

FUNDACIÓ
Caixa de Sabadell

ELS EDIFICIS DE LA CAIXA D'ESTALVIS DE SABADELL

Una mostra del Modernisme català

La Fundació Caixa de Sabadell posa a la vostra disposició el servei gratuït de visites comentades als edificis modernistes de la Caixa de Sabadell.

VISITES COMENTADES

L'últim diumenge de cada mes, a les 12 del migdia.
Carrer de Gràcia, 17. Sabadell.

Visites per a grups escolars i altres col·lectius:
Concertar dia i hora al telèfon 609 737 688

A/e: fundacio@caixasabadell.org